

Колькі нацыянальнасцей жыве ў нашым спрадзеве мультыкультурным краі? Не меней за 34! Прынамсі, столькі іх прадстаўлена на XII Рэспубліканскім фестывалі нацыянальных культур, які ў гэтыя выхадныя будзе ў Гродне. На маштабны форум з'ехалася каля 800 непасрэдных яго ўдзельнікаў, выбітныя творчыя сілы краіны, акрэдытаваныя на Беларусі дыпламаты. Доўгачаканым госцем, які атрымаў у Гродне пастаянную прапіску, стаў і... Давыд Гарадзенскі. Помнік знакамітаму ваяру, чый вобраз скульптар Сяргей Аганаў увасобіў у больш як трохметровай гранітнай глыбе, быў адкрыты ўчора ля замкавых валоў. А ў цэнтры Гродна, які ператварыўся ў вялізную арт-пляцоўку, і зараз можна пераканацца, што карагод і сяброўскія абдымкі — з'явы роднасныя.

Міжэтнічны флэшмоб на беларускім падворку

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Летні фестывальны сезон пачынае свой імклівы ход: у мінулую суботу ў Мінску ладзіўся X Рэспубліканскі фестываль-кірмаш "Вясновы букет", а ўжо ў гэтыя выхадныя эпіцэнтрам фестывальнага руху стаў Гродна.

Пачаўся фестываль традыцыйным шэсцем увечары 1 чэрвеня ад плошчы Леніна да плошчы Савецкай, дзе адбылася цырымонія адкрыцця форуму. А да гэтага ў горадзе над Нёманам прайшла пасадка дрэваў на Алеі сяброўства і цырымонія ўзнагароджання пераможцаў конкурсу СМІ.

А сёння, на другі дзень фестываля, цэнтр Гродна ператварыўся ў суцэльную пешаходную зону, на якой ладзяцца розныя імпрэзы, конкурсы, інтэрактыўныя акцыі. Цікава, што галоўнай пляцоўкі сёлета няма. Міжнацыянальная сцэна размясцілася на плошчы Савецкай. А другая цэнтральная плошча — Леніна — стала беларускім падворкам з удзелам лепшых творчых калектываў з усіх абласцей краіны. Яго з'яўленне — адна з навацый гэтага фестывалю.

Заканчэнне — на старонцы 3.

Соцыум

КАРАГОД НА АСФАЛЬЦЕ

Як захаваць сельскую аўтэнтыку ва ўрбанізаваны век? "К" з'ездзіла на абрад Пахавання стралы.

ст. 4 — 5

Сэлфі

ЭКСКУРСІЯ ПА НДІ БУДУЧЫНІ

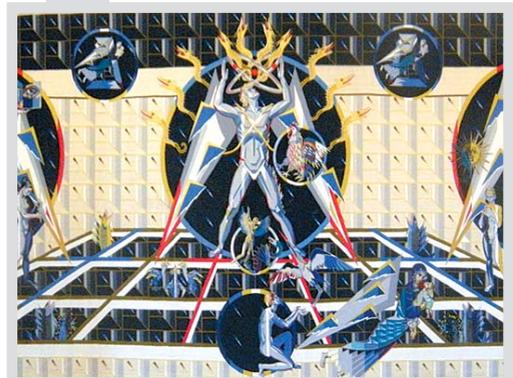

Расійскі мастак Сяргей КАТРАН распавёў "К" пра сваю "Сакрэтную зону" — выставу ў рамках фестываля "Арт-Мінск-2018".

ст. 6 — 7

In memoriam

РЭНЕСАНСНЫ ПАЛЁТ ДЭМІУРГА

"К" завяршае серыю публікацый да 85-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі Аляксандра Кішчанкі.

ст. 15

29 мая ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі намеснік Прэм'ер-міністра краіны Васіль Жарко сустрэўся з навучэнцамі і студэнтамі, якія перамаглі ў міжнародных прадметных алімпіядах, творчых конкурсах і фестывалях, з лаўрэатамі і стыпендыятамі спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Яўген РАГІН / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Міністр культуры краіны Юрыі Бондар, віцэ-прэм'ер Васіль Жарко і рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Кацярына Дулава на выставе таленавітай моладзі.

Такія сустрэчы, як вядома, ладзяцца рэгулярна, а шэрагі таленавітай ды адоранай моладзі пастаянна папаўняюцца. Калі за садам дбайна даглядаць, ён заўжды пладаносіць. Маімі суседкамі па бену-

ары ў актавай зале кансерваторыі сталі выхаванкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (спецыяльнасць «Мастацтва эстрады») Наталля Ламака і Лізавета Ванека. Першая адвучылася і неўзабаве ўзначаліць

Больш за шэсць тысяч чалавек уключаны ў інтэграваны банк дадзеных па адоранай і таленавітай моладзі Беларусі.

Праграма для талентаў

эстрадную студию Палаца культуры Маладзечна (адсюль яна родам), двойчы з'яўлялася стыпендыятам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Другая — толькі на другім курсе, а родам — з Бабруйска. Ёй яшчэ вучыцца і вучыцца. Так што скарэнне вяршынь наперадзе. Хоць выкананне дзвюх галоўных роляў у знакамітых універсітэцкіх мюзіклах — справа ўжо рэальная.

Па словах Васіля Жарко, больш за шэсць тысяч чалавек уключаны ў інтэграваны банк дадзеных па адоранай і таленавітай моладзі Беларусі. Працалюбнасць гэтай моладзі, зазначыў намеснік Прэм'ер-міністра Беларусі, дадае надзеі, што кадравы патэнцыял застаецца ў нас

залам. Яскравы доказ таму можна было адшукаць і на выставе, арганізаванай на першым паверсе акадэміі — там было прадстаўлена не толькі разнажанравае выяўленчае мастацтва, але і дасягненні ў навукова-тэхнічнай творчасці. Сёлета, падкрэсліў Васіль Жарко, работа па пошуку і прасоўванні талентаў будзе больш праграмай.

Падчас сустрэчы адбылася і цырымонія ўзнагароджання лаўрэатаў спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за мінулы год. Намеснік прэм'ер-міністра зазначыў, што летась спецыяльны фонд Прэзідэнта па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў захаваў больш за дзве тысячы

малых людзей, 71 чалавек стаў лаўрэатам. А спецыяльным фондам Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі адзначаны больш за 100 чалавек і 17 творчых калектываў, Гран-пры атрымалі 20 намінантаў.

У цырымоніі ўзнагароджання прынялі ўдзел міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрыі Бондар, а таксама старшыні спецыяльных фондаў Кацярына Дулава і Алег Румо.

Свае на манежы

Белдзяржцырк прадставіў новую праграму «Цырк! Цырк! Цырк!», якая будзе даступна глядачам да 22 ліпеня. Прам'ера цікавая тым, што большасць нумароў даверылі беларускай моладзі.

Вераніка Рыбчонак і Максім Вінаградаў на арэне.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДНІНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; адказны сакратар — Юрыі КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ; карэспандэнт — Ганна ШАРКО; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Тацяна ПАШЭНЬКА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечная ўстанова «КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА».
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.
© «Культура», 2018. Наклад 3 854. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 01.06.2018 у 17.00. Замова 2021.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»».
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Занеарыгінальнай назвай шоу і, шчыра кажучы, спрэчнай сюжэтай лініяй пра стомленага ад поспеху італьянскага прадзюсара, якой паставачная група вырашыла аб'яднаць традыцыйныя нумары, хаваецца варта ўвагі падзея: на сталічны манеж у рэжысе рэшт вярнуліся крэатыўныя айчыныя артысты. Як распавёў мастацкі кіраўнік установы Вітаўтас Грыгалюнас, яго калектыву наладзіў супрацоўніцтва з аматарскімі цыркавымі студыямі — Белдзяржцырк цікавіцца, што там адбываецца і якія таленавітыя юнакі пачынаюць заяўляць пра сябе, а таксама ўважліва сочыць за спартсменамі. У выніку працы на перспектыву ў новую праграму ўключаны дзеным відам мастацтва юнакаў, узрост большасці з якіх крыху большы за 20 гадоў.

Увага! Аб'ява!*

Беларускі прафесійны саюз работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму

аб'яўляе конкурс на сцёскане Прэміі Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму ў сферы культуры і мастацтва.

Інфармацыя аб парадку вылучэння асоб, творчых калектываў, прадстаўлення і афармлення дакументаў і прыкладаемых да іх матэрыялаў вызначаецца Палажэннем аб Прэміі Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму ў сферы культуры і мастацтва.

Палажэнне аб Прэміі Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму ў сферы культуры і мастацтва размешчана на сайце Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму cult.1prof.by

стве. Прынамсі, сёлета ў сталіцы пасля амаль двухгадовага перапынку можна пабачыць знаёмы чытачам «К» антыпадыстку Алену Клімовіч. У нумара хоць і захавалася старая назва, але драматургія змянілася, трукі ўскладніліся, а сама артыстка прыкметна дадала як у тэхнічнасці, так і ў артыстызме. Не дзіва, што артыстка прынесла Клімовіч чарговую перамогу: на XXXI Міжнародным фестывалі сяброўства і мастацтваў «Сакавіцкая вясна», што ладзіўся ў Пхеньяне, у намінацыі «Сольны нумар» яна заваявала срэбра.

— «Сакавіцкая вясна» лічыцца ў цыркавым свеце прэстыжным форумам, — удакладніў спадар Грыгалюнас. — Ён ахоплівае некалькі відаў мастацтва: акрамя цыркавога — балет, вакал, харавыя слевы. Артысты Белдзяржцырка супернічалі

з прадстаўнікамі Кітая, Манголіі, Японіі, Расіі, Тайланда, Лаоса, Сінгапура, Балгарыі, Арменіі, Францыі, Іспаніі, Партугаліі, Польшчы, Кіпра, Казахстана, Кубы. І тое, што мы атрымалі пры надзвычайнай канкурэнцыі срэбра — найвыдатны вынік!

На форуме ў Паўночнай Карэі аплэдзіравалі Беларусі двойчы: медалі такога ж гатунку ў групавой намінацыі ўзялі артысты Белдзяржцырка Вераніка Рыбчонак і Максім Вінаградаў. Іх нумар «Паветраныя гімнасты на палотнах» не ўпершыню ўздымаецца на п'едэстал. Прынамсі, увосень на Першым Мінскім міжнародным фестывалі цыркавога мастацтва дуэт таксама ўзяў срэбра. Мастацкі кіраўнік упэўнены ў паспяховай творчай будучыні Веранікі і Максіма, якіх пачалі актыўна запрашаць у замежжа.

Удасканалены нумар Алены Клімовіч.

Міжэтнічны флэшмоб на беларускім падворку

ў Гродна.

— Упершыню ў сёлетнім форуме прадставілі сваю культуру кітайцы, — распавяла Вольга Антоненка. — Акрамя таго, на фэст “вярнуліся” і тыя нацыянальнасці, якія даўно не бралі ў ім удзел — латышы, балгары, мардвіны.

Яшчэ адной навінкай сёлетняга мультыкультурнага карнавалу стане паказ кінафільмаў, уключаны ў начную праграму фестывалю, а таксама 3D-mapping шоу “Палац мрояў” у двары Новага замка. Таксама адбылася і прэзентацыя дэма-версіі прысвечанай фестывалю настольнай гульні ды многія іншыя акты.

— Урэшце, магу расказаць пра яшчэ адну адметнасць сёлетняга маштабнага мерапрыемства: у яго рамках быў адкрыты культурна-выставачны цэнтр “Фестывальны”, — распавяла “К” Вольга Антоненка. — Тут размясцілася экспазіцыя, прысвечаная Фестывалю нацыянальных культур.

А заўтра, 3 чэрвеня, пасля двух насычаных падзеяў фестывальных дзён, госці і жыхары Гродна змогуць адправіцца на Аўгустоўскі канал. Тут запланавана тэатралізаванае шэсце, работа падворкаў з дэгустацыяй страў кухні розных народаў і пляцовак нацыянальных гульні. Як мяркуюць арганізатары, з улікам бязвізавага рэжыму, што дзейнічае ў Беларусі, на гэтым орен аіг захочуць пабываць і шматлікія замежныя турысты, якія такім чынам ушчыльную пазнаёмяцца з усім багаццем культурнай палітры нашай краіны.

(Заканчэнне.
Пачатак
на старонцы 1.)

Менавіта на беларускім падворку сёння прайшоў міжнацыянальны флэшмоб пад назвай “Абдымам разам Беларусь” — адна з галоўных адметнасцей і навінак фестывалю. Вакол плошчы Леніна быў зладжаны вялізны карагод — “абдымкі” фестывальнай Беларусі, сімвал еднасці усіх народаў, якія пражываюць у краіне.

гасцей са сваёй культурай і традыцыямі.

Асаблівасцю сёлетняга форуму стане і ўручэнне Гран-пры аднаму з нацыянальных падворкаў, дзе прадстаўнікі розных этнасаў знаёмяць

Між тым, нават сам удзел у прадстаўнічым форуме таксама трэба было заваяваць на конкурснай аснове. Па словах Вольгі Антоненка, у папярэднім адборы прынялі ўдзел каля дзвюх тысяч чалавек. Прадстаўнікі з 69 раёнаў, абласных цэнтраў і Мінска дэманстравалі журы традыцыйную культуру, гісторыю і абрады, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і нацыянальную кухню сваёй гістарычнай радзімы. У выніку былі адабраны 800 удзельнікаў, якія і прыехалі

Пра тое, што зараз дзеецца ў Гродне і што горад падрыхтаваў да фестывалю і для сябе, “К” распавяла начальнік аддзела культуры галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама і галоўны рэжысёр рэспубліканскага свята Вольга БАГДАНОВІЧ.

Алег КЛІМАЎ,
Генадзь ВОХІН /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— У чародзе іншых знакавай падзей фестывалю стала адкрыццё на вуліцы Замкавай помніка палітычнаму дзеячу Вялікага княства Літоўскага Давыду Гарадзенскаму, які сыграў значную ролю ў гісторыі горада, — зазначыла рэжысёр.

Адным жа з галоўных аб’ектаў форуму з’яўляецца механічная дыярама, створаная калектывам аўтараў, сярод якіх

Фестываль прабіў 12!

сама спадарыня Вольга і галоўны мастак свята Юрый Кубараў, а таксама інжынеры ААТ “Белкард”. Падчас фэсту як мінімум раз у гадзіну гэтая канструкцыя каля будынку абласнога тэатра лялек ажывае і 12 марыянетак у нацыянальных касцюмах на працягу 12 хвілін кружаць і водзяць карагод пад музыку і адмысловае асвятленне.

Каля гэтага ж тэатра ўсталявалі скульптуру рэжысёрскага крэсла. Яшчэ адна рэч, што ўпрыгожыла горад да мерапрыемства — калыска з фільма “Белыя росы”. Драўляныя фігуры галоўных герояў стужкі ўсталявалі на месцы, дзе адбываліся здымкі.

На вуліцы Дарвіна на беразе Нёмана абсталявана назіральная пляцоўка, на якой узвышаецца ратонда ў форме альтанкі — з гэтага рамантычнага месца адкрываецца цудоўны від на шматлікія славуці горада. Іх, да-

рэчы, можна пабачыць і з панарамнага ліфта, які “курсую” ў гандлёвым доме “Нёман”.

На Савецкай плошчы прыпаркаваны кафэбус, а вось на рачным таксі можна пракаціцца па Нёмане. У парку імя Жылібера ўсталяваны фотаплот — спеасаблівы фестывальны летапіс. А сам горад ператварыўся ў вялізную карцінную галерэю — у вокнах і вітрынах дамоў выстаўлены лепшыя работы (іх каля трохсот) пераможцаў і ўдзельнікаў конкурсу маляўніцкага “Вокны Фэста”.

Размешчаныя ў цэнтры Гродна 19 падворкаў аддадзены на “разарванне” фестывальным дыяспарам: так як форум сёлета прысвечаны народным гульніям і забавам, то гэта прастора і стала месцам, дзе дэманструюцца асаблівасці нацыянальных культур і традыцый. А беларускім падворкам служыць уся плошча Леніна, на якой прадстаўле-

ны ўсе вобласці краіны з іх спецыфікай і характэрнымі рысамі. Сёння гэтую плошчу чакае масавы флэшмоб, прысвечаны малой радзіме, калі жыхары горада і госці фэста будуць... абдымацца, тым самым нібы абдымаючы саму нашу краіну. Акцыя так і называецца — “Абдымаць разам Беларусь”.

У 2018 годзе форум упершыню выйшаў за межы Гродна: заўтра, у апошні ягоны дзень, асноўныя мерапрыемствы пройдуць ля Аўгустоўскага канала. Але гэта ўжо будучы, хутчэй, менавіта забавляльныя, конкурсныя і гульнівыя праграмы (у якіх спрадвечнае злучыцца з сучасным) — ад спаборніцтваў па лоўлі рыбы да піўнога марафона “Вясёлая міля”.

— Калі ласка, запрашаем да нас, вы яшчэ паспееце атрымаць асалоду ад свята! — падсумавала рэжысёр.

Вольга Багдановіч.

К

Штогод на Ушэсце жыхары некаторых вёсак на поўдні Беларусі збіраюцца, каб правесці старадаўні абрад Пахавання стралы. Робяць яны гэта спрадвеку, і не ў фармаце “фальклорнага фестывалю”, а для сябе. Зрэшты, апошнім часам усё больш вузкае кола вяскоўцаў разбаўляюць “турысты” — у тым ліку і мы, журналісты. Натуральна, нават адной сваёй прысутнасцю яны не могуць не паўплываць на ход дзеі. Але куды болей захаванню традыцыі шкодзіць сам няёмольны бег часу.

Як жа зберагчы жывыя праявы народнай культуры, не сказіўшы пры тым іх сутнасць? Пытанне, актуальнае не толькі ў Год малой радзімы — але ў гэты час асабліва! І адказы на яго пакуль да канца незразумелыя.

Генадзь ВОХІН, Ілья СВІРЫН / Фота аўтараў

Ваджэнне стралы па спусцелай вуліцы.

ДЖУНГЛІ ЗАМЕСТ ХАТАЎ

Казакія Балсуны — гэта самая што ні ёсць ускраіна зямлі беларускай. Да мяжы з Расіяй адсюль — пару кіламетраў. Лічыцца, што вёску і сапраўды заснавалі казакі — у якасці фарпоста Старадубскага палка. Аднак сёння і ў гутарцы, і ў песнях мясцовых жыхароў — чысцютка беларуская мова. Сям-там на вока трапляюцца адрыны з сапраўднымі стрэхамі — бы ў этнаграфічным музеі, але занябаныя і пахіленыя.

Што адразу ўражае, дык гэта пусткі і джунглі хмыззя, якія займаюць вялізныя плошчы. Некалі на іх месцы стаялі хаты, але цяпер прырода бярэ сваё. У вёсцы засталася меней за дзве сотні жыхароў (у лепшы час было ўдзесьціра болей!), а адзіны ацалелы сацыяльны аб’ект — несамавітая пашарпаная камянічка клуба народных традыцый.

Менавіта ля яго на Ушэсце і збіраюцца ўдзельніцы абраду. Яго завадатары — некалькі сталага ўзросту жанчын з гурта “Казачка” — перад пачаткам дзеі даюць майстар-клас дзятве, якую прывезлі з бліжэйшага “цэнтра цывілізацыі” — трохі большай вёскі Вялікія Нямікі. Зразумела, гэта ініцыятыва мясцовых уладаў. І ўжо ў ёй нейкі рыгарыст убацьчы ўмяшальніцтва ў натуральны ход падзей. Але як іначэй, калі сваёй малечы тут амаль і няма?

Карагод на асфальце

Як захаваць сельскую аўтэнтыку ва ўрбанізаваны век? Пытанне не з простых

Агулам і без таго збіраецца добра калі паўсотні чалавек — не лічачы “турыстаў”. Хлопцаў адразу просяць пакінуць карагод — справа гэта толькі жаночая. Атмасфера самая нязмушаная і натуральная — прынамсі, да пары да часу.

ГРАНЬ — ВЕЛЬМІ ТОНКАЯ

Элемент нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі “Абрад “Ваджэнне і пахаванне стралы” з вёскі Казакія Балсуны Веткаўскага раёна” — а менавіта так гучыць яго поўная назва — вядомы ажно з XVII стагоддзя. Калісьці такі звычай бытаваў не толькі на Веткаўшчыне, і нават не толькі на тэрыторыі цяперашняй Гомельскай вобласці, а таксама і на землях, якія ў наш час уваходзяць у суседнюю Бранскую вобласць.

— Там таксама хаваюць стралу, песні і абрад вельмі падобныя, — распавядае металыстка Веткаўскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Надзея Захарук. — Ідуць у строі разам з намі і падхопліваюць песні.

Некаторыя з колішніх агменяў традыцыі былі адселены пасля Чарнобыльскай навалы, некаторыя —

самі абязлюдзелі. Сёння звычай жыве хіба ў лічаных вёсках. Прычым усюды са сваімі асаблівасцямі.

— Скажам, у аграгарадку Шарсцін усё трохі іначэй, чым у Казакіях Балсунах, — апавядае Надзея Захарук. — Па-першае, збіраюцца ўвечары. Па-другое, там на Ушэсце хваіну носіць — ладзяць абрад “Колік”, які ў нечым падобны да стралы, але ж і адрозніваецца ад яе.

У недалёкім ад Казакіях Балсуноў аграгарадку Стаўбун на Пахаванне стралы гэтым днём сабралася значна болей людзей. Сярод іх і мясцовыя жыхары, якіх тут багата, і шматлікія госці — з Мінска, Гомеля і суседняй Браншчыны. У вочы адразу кідаецца, што публіка гэта збольшага свядомая: ведала, куды едзе. Трапляюцца цэлыя сем’і з малымі дзецьмі, апранутыя ў густоўныя народныя строі.

Як запэўнівае Надзея Захарук, нягледзячы на наплыў “турыстаў”, абрад у Стаўбуне захоўвае сваю аўтэнтычнасць — нават пры тым, што карагоды часам ладзяцца на роўным асфальце. Ад балсуноўскага ён адрозніваецца: і песні пяюць такія самыя, і стралу закопваюць, але “крывого танку” няма.

Пра яго пазней, пакуль жа адзначым: аўтэнтыка

аўтэнтэкай, але арганізаваны цэнтр абраду, як ні круці, усё той самы — гэта мясцовы дом культуры са сваёй няўрымслівай супрацоўніцай Святланай Парашчанка. Каб не такія лідары вясковай грамады, пэўна, свята б і не атрымалася. Прынамсі, у гэтых маштабах.

У той самы час, калі “замкнуць” народную традыцыю ў сцены клубаў, ёсць небяспека, што яна ператворыцца ў этнаграфічны тэатр, які будзе жыць згодна з гадавымі планамі работ раённых і абласных цэнтраў культуры. Як кажуць адмыслоўцы, падобныя тэндэнцыі сям-там назіраюцца нават у звязку з Пахаваннем стралы. Таму тут грань — вельмі тонкая.

“ДЗЕВАЧКІ, РАБОТАЕМ!”

Павадзіўшы карагод і паспяваўшы свае псіхадэлічныя песні (тэксты ў іх, дарэчы, загадкавыя і цікавыя), удзельніцы абраду ў Казакіях Балсунах ужо збіраліся было выправіцца ў жытняе поле. Але раптам іх перапыніў маладзён з адной са здымачных груп (а відэакамер было не менш за чатыры). Як выявілася, ён не паспеў своечасова запусціць квадракoptар. Таму карагод неабходна

паўтарыць — спецыяльна для яго.

— Так, дзевачкі, работаме! — камандуе тэлевізійшчык. І бабулі пакорліва заводзяць яшчэ адну песню.

Аператары і фатографы залазілі ў самую гушчу падзей, “пасоўваючы” бедных носьбітак традыцый то так, то гэтак — для лепшай карцінкі. Кожныя пяць хвілін па-над чарадой удзельніцы абраду раздаліся гучныя вокрыкі: “Дзевачкі, стойце, чакаем аператара!.. Так, паўтарыце яшчэ раз!.. Дзевачкі, не так хутка!”

— Тое, як было сёння — гэта яшчэ прымальна! — спадарыня Захарук дае зразумець, што такі “прафесіяналізм” для нашых калег — справа звыклая. — Дый спявачкі нашыя ўжо старыя, і для іх каманда “стоп” — гэта магчыма адпачыць трохі.

Натуральна, добрая і якасная “карцінка” вельмі важная для фіксацыі абраду. Нават Надзея Захарук адзначыла, што на назойлівых “турыстаў” ужо прызвычаліся не крыўдаваць.

— Для таго, каб зафіксаваць усё гэта багацце, каб яно засталася для будучых пакаленняў хаця б у выглядзе відэаздымак, можна пайсці на пэўныя ахвяры, — лічыць яна.

Хаця нават у тым жа пашарце элемента нематэрыяльнай культурнай спадчыны адзначаецца, што абрад дагэтуль захоўвае сваю сакральную функцыю, якая ўплывае на ўспрыняцце і захаванне сельскагаспадарчага ладу жыцця мясцовай грамады і таму “патрэбна вельмі асцярожна ставіцца да допуску да ўдзелу ў абрадзе (нават у якасці назіральніка) знешніх суб’ектаў-спажываўцаў”. Тым больш, калі гэтыя назіральнікі імкнуцца ўзяць на сябе ролю рэжысёраў свята.

І тут паўстае яшчэ адно пытанне: як, вывучаючы і фіксуючы народныя абрады, не зашкодзіць ім, не змяніць натуральны іх ход на патрэбу прыгожага кадра? Дарэчы, сваёй прысутнасцю могуць моцна нашкодзіць не толькі журналісты, але і даследчыкі — ёсць сярод іх такія, хто замест навуковай фіксацыі спрабуе павучаць бабуль, “як было раней” і як правільна ўсё рабіць.

ПАКАЧАЦА Ў ЖЫЦЕ

Раней да шэсця па дарозе да нівы заўжды далучаліся астатнія вяскоўцы, хто не паспеў да пачатку. Але гэтым разам такіх не было. Ніхто нам па дарозе не сустраўся.

На маю думку

3 год таму ў газеце “Культура” быў апублікаваны мой артыкул “Помнік Кузьму Чорнаму? Чаму і не!” Там я якраз і ўзгадаў першую вандроўку са студэнтамі архітэктурнага факультэта БНТУ да кургана памяці роду слугі Богага Эдварда Вайніловіча, які знаходзіцца ў кіламетры ад вёскі Савічы Капыльскага раёна. Ад маёнтка, які там месціўся, не засталася нават цаглінікі...

Часам іншыя мастакі ў мяне пытаюцца: навошта я так шмат вандрую па Беларусі. Заўсёды адказваю, што атрымліваю радасць і натхненне, трапляючы

ў тыя мясціны, якія ўзгадалі выбітных дзеячаў нашай гісторыі. І вельмі задаволены тым, што мне ўдалося прышчапіць цягу да падарожжаў і не-

Сталенне праз любоў да краіны

катым сваім студэнтам. Лічу, гэта важна для навування і творчага сталення, даючы магчымаць палюбіць жывалікі праз любоў да краіны. А вынікам такіх пленэраў становяцца тэматычныя выставы, дзе суседнічаюць творы выкладчыкаў і студэнтаў.

Дэкан архітэктурнага факультэта БНТУ Армэн Сардараў падзяляе маю ўпэўненасць у тым, што такія вандроўкі вельмі ка-

рысныя для станаўлення будучых архітэктараў. А вось што кажа іх удзельніца, чацвёртакурсніца Юля Галіцкая: “Архітэктар павінен працаваць рукамі, нягледзячы на бурны тэхналагічны век. Мне гэта больш падабаецца, чым сядзець за камп’ютарам. З дапамогай рысунка лягчэй выказаць сваё творчае бачанне, індывідуальнасць.”

Галоўная праблема, якая паўстае пры арганізацыі

вандровак — гэта транспарт. Для таго, каб яго забяспечыць, кожнага разу даводзіцца шукаць партнёраў. У іх ліку былі і грамадская арганізацыя, і банк. Вось ужо трэці год запар мы супрацоўнічаем з Чырвоным касцёлам, а дакладней — з яго пробашчам ксяндзом магістрам Уладзіславам Завальнюком. Аўтобус? Калі ласка! Тым больш, галоўнае ў нашым сумесным праекце — наведванне з вы-

ставамі і імпрэзамі шэрагу гарадоў і мястэчак Беларусі, звязаных з Эдвардам Вайніловічам.

Мы ведаем гэтую асобу найперш як фундатара Чырвонага касцёла. Але ж ягоную біяграфію трэба ў школах вывучаць! Як пісаў знакаміты даследчык Адам Мальдзіс: “Карэнны беларускі шляхціц, свядомы беларус, эрудыт і гаспадарнік, арганізатар і рэфарматар, палітык і мысліцель, які

Ужо на полі малечаў падзялілі на купкі, вакол якіх з песнямі вадзілі карагоды. Гэта і ёсць “Крывы танок”, які бы абярэг мусіць ахоўваць жыццё грамады ад нягодаў. Напрыканцы дзяцей са словамі “Чыя каша падгарэла?” падхопліваюць ды падкідаюць угару — каб ураджаі урадзіў.

А каб зберагчы здароўе на ўвесь год, заведзена качацца па траве. Прычым рабілі гэта не толькі малыя, але і тыя самыя зухаватыя “дзевачкі” — ды яшчэ і з фрывольнымі жартамі!

Урэшце, усе бягуць у жыта. Там і “хаваюць стралу” — кожная кабета ірве па тры каласкі і разам з якімсьці металёвым прадметам, хоць гузікам, хоць манеткай, закопчае ў поле:

— Ляжы, мая страла, да таго году, каб жывыя былі ўсе і здаровыя! — кажуць людзі і загадваюць жаданне.

А яшчэ — зрываюць па дзевяць каласкоў — “тры па тры”, як кажуць тутэйшыя — і дома ўжо ставяць іх за абраз. Людзі вераць, што так зберагуць хату ад мала-нак; а калі абвязаць каласкамі паясніцу, яны дапамогуць ад болю ў спіне.

Мясцовыя сцвярджаюць, што Пахаванне стралы заўжды святкавалася і не было такога, каб не праводзілі святочны рытуал. Толькі аднойчы, як нам расказалі, стралу не вадзілі і не хавалі — і тады ўвечары пачалася страшная навальніца з мала-нак і адна з іх пацэлліла ў

стайню і спаліла тую. З таго часу традыцыя ваджэння стралы больш ніколі не перарывалі.

І таму вельмі дзіўна гучыць статус гэтага элементу жывой народнай традыцыі, які афіцыйна пазначаны не катэгорыяй “А” (гэта значыць, элемент, поўная аўтэнтычнасць і дакладнасць якога безумоўная і нязменная), а “Б” — адроджаная на другасным матэрыяле нематэрыяльная гісторыка-культурная каштоўнасць.

“ТРАДЫЦЫЯ БУДЗЕ ЖЫЦЬ”

Зразумела, асноўная пагроза для мясцовай традыцыі — гэта не “турысты”. Вёска вымірае, а маладыя — і нават не зусім маладыя, — з яе з’яжджаюць. Тыя ж, хто застаецца, адмаўляюцца ад парэшткаў традыцыйнай культуры пад уплывам глабалізаванай цывілізацыі. Хочам мы таго або не, але гэта — проста факт.

Ужо пасля качання ў жыцце на зваротным шляху да вёскі разгаварыліся з мясцовай кабетай. Спандарыня Галіна нарадзілася ажно ў 1942 годзе і колькі сябе памятае, заўжды хавала стралу. Толькі раней усё было не так, як цяпер. Свята зусім не выглядала камерным.

— Людзей было больш, значна больш! — згадвае яна. — З кожнай хаты выходзілі, браліся за рукі ды рушылі па вуліцы. Хадзілі ўсе, не толькі маладыя.

І старыя заўжды хадзілі таксама. Усе разам, усёй сям’ёй! Ды і сем’і раней былі вялікія — і па 9, і нават па 12 дзяцей. На кожнай вуліцы жыло многа людзей, і ў абразе ўдзельнічалі ўсе.

Пачуўшы нашу размову, падышлі іншыя кабеты, каб паўзгадваць мінулыя часы:

— Свята ўвесь час было, хадзілі без перапынку, — дадае адна з іх — Мне ўжо 60 гадоў, дык я змалку памятаю — заўжды хавалі стралу. Толькі прыгажэй было, чым цяпер, бо народу больш і ўсе такія маладыя.

— А цяперашнія маладыя, як пададуць, дык ці будуць яны хадзіць? — задаецца пытаннем спандарыня Галіна. — Можна, толькі калі які завадатар будзе.

Сапраўды, завадатарамі сёння выступаюць тыя самыя “дзевачкі” — удзельніцы мясцовага фальклорна-этнаграфічнага гурта “Казачка”. Засталося іх добра калі пяток, дый некалькі, як нам казалі, у той дзень прыхварэлі і ўдзелу ў свяце не бралі.

— Але сёлета мы маглі бачыць іх дзяцей, а таксама ўжо і ўнукаў. Яны вучаць матчыныя песні і кожны год збіраюцца “на стралу”, — дадае Надзея Захарук. І дзеліцца аптымістычнымі прагнозамі. — Лічу, традыцыя будзе жыць — і праз дзесяць, і праз дваццаць, і праз трыццаць гадоў. Маладзейшыя пераймаюць абрад ад сваіх матуль і бабуль. Ды і людзей, якія цікавяцца народнай куль-

турай, сёння багата. Яны не проста прыходзяць на святы, але паўнакроўна ў іх удзельнічаюць.

З іншага боку, такі аптымізм добра было б падмацаваць нейкімі канкрэтнымі захадамі па стварэнні адэкватнага механізму пераймання традыцыі. Як падаецца, тут можа быць урадліва глеба для рознага кшталту праектнай дзейнасці альбо супрацы са спецыялізаванымі на вывучэнні фальклору грамадскімі арганізацыямі.

Прыкладам, можна было б стварыць у той самай камянічцы ў Казачкіх Балсунах нейкую факультатывную школу па вывучэнні мясцовых звычайў — баллазе, адзін толькі песенны пласт тут надзвычай багаты, і за гадзінку-другую ўсё не засвоіць. Зладзіць заняткі як для мясцовых жыхароў (і асабліва дзяцвы), так і для прасунутых “турыстаў”. Толькі вось, сам клуб такі праект ніколі не пацягне: у ім працуе ўсяго адна супрацоўніца, дый тое на палову стаўкі.

Ну, а калі нехта з неабыхавых гарадскіх валандцаў прыедзе ў тую ўстанову культуры, каб нешта падрамантаваць (а праца для яго яўна знойдзецца!), мясцовыя жыхары не проста скажуць яму “дзякуй”. Яны лішні раз пераканаюцца ў каштоўнасці сваёй аўтэнтчнай культуры і атрымаюць больш імпульсу для яе захавання.

Дзяжурны па нумары

Вы — зоркі. А мы хто?

Дзіўныя гэтыя беларускія артысты... Не ўсе, натуральна, але некаторыя. Дачуўшыся пра тое, што адзін наш папулярны дуэт нядаўна паспяхова выступіў на міжнародным фестывалі, я вырашыў зрабіць з ім інтэрв’ю, каб распавесці чытачам і пра падрабязнасці лаўрэатства, і, заадно, пра апошнія навіны з жыцця выканаўцаў. Тэлефаную — і чую ў адказ: маўляў, яны настолькі цяпер загружаны, што і паўгадзіны не могуць знайсці на сустрэчу “ў рэале”. Давай, прапануюць, па тэлефоне пагутарым, або праз e-mail.

Я, само сабой, здзіўўся: як так — жывем у адным горадзе, даўным-даўно перайшлі “на ты”, і тут такое дзівацтва? На што было тлумачэнне: маўляў, надакучылі ўжо гэтыя бессэнсоўныя размовы з журналістамі, і наогул вы (журналісты) надакучылі. Умыўся я, выцерся і стаў пісаць гэтую калонку.

Алег КЛІМАЎ

Крыўда, што, відавочна, скразіла ў словах адной з паловак дуэта, з якой я так прыемна пагутарыў, мне зразумела. Ну сапраўды: якія са СМІ ў свой час прысвяцілі 15-годдзю тандэма хоць малюткі матэрыял? Не ўзгадаю. Хто з журналістаў запрашаў у апошнія пару гадоў музыкантаў пабалбатаць тэт-а-тэт пра новыя іх песні, што ў ратацыі на радыё? Не ведаю такіх калег. А пра “Еўрабачанне” пагаварыць — дык кожны год клічуць. Хаця ў артыстаў гэты конкурс сядзіць ужо... вось дзе.

І, мабыць, келіх іх цярпення перапоўніўся настолькі, што знаёмства наша, якому амаль 20 гадоў, не паспрыяла ажыццяўленню рандэву. Так сабе, увогуле, і развіталіся па тэлефоне. Але спадзяюся, што разлад гэты — не назаўжды.

Або іншы выпадак, якому гады тры ці каля таго. Распаўся тады адзін папулярны айчыны рок-гурт. Чым не падстава, каб бялізнай перад чытачамі патрэсці? А паколькі “К” — газета культурная, то шкілеты ў шафе абодвух варожымі, я чапаць акурат і не хацеў. Запланаваў з удзельнікамі абодвух “лагераў” вельмі карэктныя інтэрв’ю, жадаючы, у асноўным, прысвяціць свае пытанні будучыні новых калектываў. Дакладней, інтэрв’ю з франтманам аднаго з іх, бо лідар другога быў вельмі цяжкадаступны ды і адносіны ў мяне з ім не заўсёды складваліся ў духу поўнага паразумення.

Тэлефаную і чую ў адказ, што звярнуцца мне варта да нейкага спец-

прадстаўніка каманды, які, калі палічыць такое інтэрв’ю неабходным, прызначыць месца і час сустрэчы. І вось праходзіць ужо пяць хвілін пасля заканчэння дыялогу з вакалістам, а я ўсё здзіўлена сяджу і сціскаю ў руцэ слухаўку. І думаю: “Паўлік, трах-цібідох (як выказаўся б стары Хатабыч), крыху менш за 20 гадоў мінула з таго моманту, як мы ўпершыню ўбачылі адзін аднаго! З гадамі пачуцці пацяплелі, ты мне давяраў асабістыя і грамадскія таямніцы. А цяпер што здарылася, таварыш мой ненаглядны? Адкуль гэтыя маскоўскія панты ў наскрозь альтэрнатыўнага хлопца? Або Беларусь ужо як гадоў -наццаць — узор агульнапрынятых нормаў у сусветным шоу-бізнэсе, а я ўсё яшчэ чамусьці не ў курсе?”

На самой справе, зразумейце маю разгубленасць. Сітуацыя падобная той, як калі б небезвядомы расійскі крытык Арцём Троіцкі патэлефанаваў Юрыю Шаўчуку — кшталту, пайшлі квасу пап’ём. А той яму кажа: толькі праз дырэктара “ДДТ”. Ні ў якім разе не параўноўваю сябе з Арцёмам Ківавічам, але — тым не менш...

Зарокся я з тых часоў тэлефанаваць таму музыканту — ды ці мала да каго яшчэ мяне пашлюць.

Шчыра кажучы, мараль гэтай рэплікі я не прыдумаў. Проста засмуціў мяне чамусьці той апошні званок. Зрэшты, яны ж там, на артыстычным небасхіле, — зоркі! А мы (журналісты) — так, з боку прыпёку, абслуга... Ды, мусіць, не. Мы, як прызнана, — чацвёртая ўлада. А таму дазволю сабе назваць “герояў” рэплікі — “пеўнямі”, якія надта зарваліся.

Той самы “крывы танок”.

служыў прыкладам самакрытыкі, дастойнай пераймання, і меў характэрныя рысы дабрачыннасці і народальства”.

Ксёндз-магістр Уладзіслаў Завальнюк дадае: “Род Вайніловічаў мае 600-гадовую гісторыю, ён вельмі высакародны, інтэлектуальны, яго можна параўнаць хіба з Радзівіламі ці Сапегамі...”

Урэшце, Эдвард Вайніловіч — важны для нас прыклад верацярпімасці. І фундаваў ён не толькі касцёлы, але і цэрквы, і нават сінагогу ў Клецку —

якая, між іншым, стаіць і сёння. Вось яго словы: “Няхай людзі розных веравызнанняў, кожны ў сваёй святыні, славяць адзінага Бога на Небе!”

20 верасня 2018 года ў Клецку адбудзецца чарговая навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная Эдварду Вайніловічу. З гэтай нагоды студэнты-архітэктары БНТУ разам са мною здзейснілі пілігрымку ў вёску Кунцаўшчына, дзе яшчэ захаваліся рэшткі сядзібы і гістарычных пабудов сваяка Эдварда — Ксаверыя Вай-

ніловіча. Спадзяюся, гэтая вандроўка дасць штуршок юным творцам на працяг мастацкага праекта пад умоўнай назвай “Беларусь праз род Вайніловічаў”. Думаю, назва яшчэ акрэсліцца — гэта не праблема. Выставу ў Клецку мы ўжо рыхтуем, наконт памяшкання дамовіліся. Галоўнае цяпер — творы.

Далейшы лёс праекта надзвычай прыцягальны. Выставу збіраюцца дэманстраваць мінімум у пятнаццаці гарадах Беларусі. Менавіта ў тых мясцінах, з якімі быў звязаны

род Вайніловічаў: Баранавічах, Іўі, Гродне... Экспазіцыя будзе несупынна змяняцца і дапаўняцца.

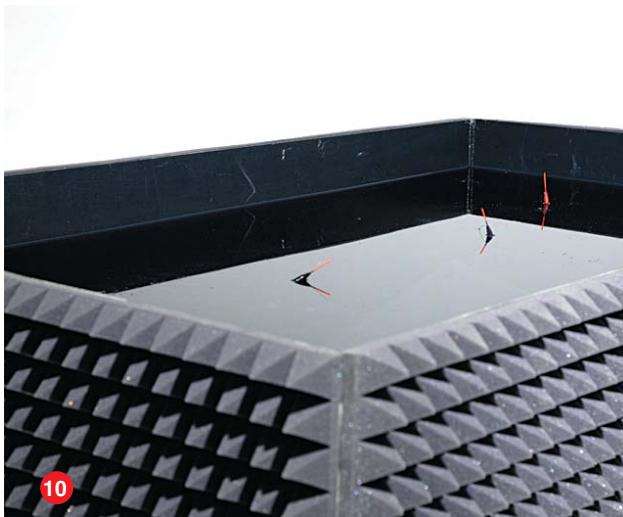
А калі б такім праектам зацікавілася Міністэрства культуры краіны (на сёння ў кожным раёне мы супрацоўнічаем з мясцовымі ўладамі), можна было б прыдумаць для яго ўдзельнікаў нейкія заахочванні, гранты, узнагароды. Таксама не лішнімі былі б і каталогі ці праспекты. Але гэта пакуль толькі ў планах.

Алесь КВЯТКОЎСкі, мастак, педагог

Рэтраспектыва Сяргея Катрана “Сакрэтная зона”, якая прайшла ў Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтва ў рамках фэсту “Арт-Мінск”, без сумневу, стане адным з самых знакавых сёлетніх выставачных праектаў. Думаю, нават апошняму скептыку яна давяла, чым можа быць contemporary art у яго лепшых праявах.

Вядомы расійскі аўтар, які паўдзельнічаў у мностве прэстыжных міжнародных арт-імпрэзаў, не проста стварыў уласны гібрид навукі і паэзіі, але і навучыўся пераканаўча рэпрэзентаваць сваё творчае крэда. Атракцыйнасць падачы, часам здатная захапіць глядача ў эмацыйны палон, у гэтых працах арганічна спалучаная з глыбокім інтэлектуальным зместам. А тэхнічная складанасць — з рамантычнасцю.

Ілья СВІРЫН / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Гэтая выстава — своеасаблівы НДІ будучыні, — кажа пра яе сам аўтар. — Вельмі зручна было накладаць экспазіцыю на фізічную прастору. Планіроўка будынка НЦСМ на вуліцы Някрасава, дзе не адна вялікая зала, а мноства маленькіх, дазволіла размясціць у кожнай з іх асобную лабараторыю.

Што самае цікавае, сам Катран зусім не стварае ўражанне звар’яцелага прафесара з кнігі Жуль Верна. Яшчэ ў фае цэнтры гэты ветлы, рахманы і інтэлігентны чалавек тлумачыць, чаму яго творы такія герметычныя — а пэўную аўру таемніцы яны захоўвалі нават нягледзячы на буклет з экспліцыямі, які атрымліваў кожны наведвальнік, а таксама на дбайна прадуманую куратарам выставы Паўлам Вайніцкім суправаджальную праграму.

— У мяне ёсць тэорыя, што вельмі здорава, калі глядач успрымае мастацтва эмацыйна і інтуітыўна ды стварае ўласныя інтэрпрэтацыі, заснаваныя на сваім асабістым бэкграўндзе — безадносна ад таго, што хацеў сказаць аўтар, — мяркуе Сяргей Катран. — Лічу, твор адбываецца толькі на выставе, калі рэцыпіент стварае зваротную сувязь. І няма нічога страшнага, калі яна апынецца зусім не такой, як гэта задумваў аўтар. Бо чым болей інтэрпрэтацый, тым лепей працуе твор. Калі ён здатны дзейнічаць толькі ў лоб, я б назваў яго сумнеўным.

Тым не меней, мастак ахвотна пагадзіўся правесці для мяне аўтарскую экскурсію па сваіх лабараторыях.

1. БІНАРНЫ РАЗМЕРКАВАЛЬНІК СВАБОД

Тут паказана нялёгкая доля людзей, змешчаных у замкнёнай сістэме. Калі мы набліжаемся да іх, спрацоўваюць датчыкі руху і з’яўляецца свіст — нібы на паркоўцы, калі ты набліжаешся да нейкай перашкоды. Як бышчам у храме, экспазіцыя мае цэнтральную частку, дзе размешчаны два акварыумы. У адным — нейкі рамантычны затоплены паруснік, а ў другім —

такія самыя бедачынікі, якіх знітоўвае з жыццём хіба што саломінка. Гледачу прапанаваны выбар — хай і невялікі, бо размеркавальнік жа бінарны! Альбо ратаваць рэшткі чалавецтва, альбо...

Ты апынаешся ў стане звышшэсці, якой наканавана адказаць на пытанне: ці варта дасюль верыць у чалавека? Ты адчуваеш сябе здатным на нешта паўплываць. Хаця гэта, вядома, таксама ілюзія.

2. ЗОНА АБСАЛЮТНАГА НУЛЯ

Гэтая лядоўня, якая нагадвае раэль з паднятай накрыўкай альбо раскошную труну, прысвечана легендарнаму кампазітару-авангардысту Джону Кейджу. Ён вядомы найперш п’есаю “4.33” — 273 секунды поўнай цішыні. Між тым, тэмпература — 273 градусы па Цэльсію — гэта абсалютны нуль, пры якім жыццё немагчыма. Не ведаю, ці ўкладаў сам Кейдж такі сэнс у хранаметраж свайго твора. Але, без сумневу, ён увасабляе тэма пазамежных

велічыні, пра якія мы дэдаліся ў XX стагоддзі. У іх ліку — і Аўшвіц, які адкрыў бясконцасць зла, і скарэнне космасу, і многае-многае іншае, пра што чалавецтва раней нават не здагадалася.

З лядоўні мусіў валіць слуп дыму — ад судакранення тэмпературы ўнутры яе (273 градусы) і звычайнай пакаёвай. Аднак спроба рэалізаваць гэты эффект неаднаразова вымушала спрацаваць пажарную сігналізацыю, і ад яго мы адмовіліся.

3. ШАХМАТЫ СЯРГЕЯ ПРАКОФ’ЕВА

Ад самага пачатку ў мяне была ідэя прысвяціць кампазітару менавіта шахматы, паколькі Пракоф’еў быў вялікім аматарам гэтай гульні. Я зразумеў, што шахматы павінны быць зроблены з фрагментаў яго твораў, але не мог зразумець, з якіх менавіта. Таму звярнуўся па кансультацыю да кампазітара Мікіты Спірыдонава, які вельмі добра ведае гісторыю музыкі (у адрозненне ад мяне), і прапанаваў

яму знайсці тэя фрагменты партытур, якія адпавядалі бы кожнай фігуры. У выніку, яны былі ўзятыя з малавядомага твора “Сарказмы”. Мікіта сказаў, што ён найбольш падобны да гульні ў шахматы.

Музыка была візуалізаваная з дапамогай асцылаграмы ў звычайным камп’ютарным плэеры, раздрукоўкі я аддаў токарю, і ён з металічных балванак выгачыў фігуры. Адпаведна, тут ёсць элемент абыякавай да тонкіх матэрыяльных чорнай работы: токарю ўсё адно, што рабіць на сваім станку — зброю альбо твор мастацтва. Атрымаўся гэты таталітарныя шахматы — у духу той эпохі, якая спярша ўзнесла Пракоф’ева да вяршынь славы, а потым назвала яго музыку сумбу-

рам. Думаецца, нармальна ў такіх шахматы не пагуляеш.

4. ЛАБАРАТОРЫЯ ДЫХАННЯ

Апноэ — гэта хвароба, калі чалавек пазбаўляецца магчымасці дыхаць. У маім даследчыцкім праекце я выкарыстаў яе ў якасці наўмыснай мастацкай практыкі. Набіраў у лёгкія паветра і, заплішчваючы вочы, вушы, нос, маляваў столькі, колькі хопіць сіл. На кожным з пано зафіксаваны дакладны час яго стварэння.

У выніку, удалося зразумець, што нават без паветра чалавек можа нешта канвульсіўна ствараць. Але гэта не вобраз, не артыкуляванае выказванне — на яго ўжо не хапае часу. Гэта сутаргі, рэфлексіўныя рухі

ў памежным стане — вось на што здатны той, хто пазбаўлены магчымасці дыхаць. Бессэнсоўны, у нечым рамантычны гераізм. Так, у прасторы без паветра можна існаваць нейкі час, але безвынікова. Дадам яшчэ, што фізічную дэпрывацыю можна праектаваць у якасці метафары і на грамадскай з’явы.

5. ГРЫБЫ МАНДЭЛЬБРОТА

Бенуа Мандэльброт — французскі матэматык, стваральнік фракцыйнай геаметрыі, дзе ідэнтычныя аб’екты, змяняючы памеры, бясконца памнажаюцца. Мне падалося, што фракталы — гэта добрая метафара карупцыі: нешта несупынна разрастаецца ў розныя бакі, але не губляе

Экскурсія па НДІ будучыні

ўзаемазвяззі. Як хвароба, якая спаквала ахоплівае ўсё сацыяльнае цэла.

Паводле маёй задумы, мы бачым толькі надземную частку скульптуры, а пад зямлёю хаваецца нешта куды большае — сапраўдны монстр. На жаль, у выставачнай зале яго не ўвасобіць. Але, думаю, гэта няважна. Што-што, а вобраз монстра мы ўжо дакладна здолеем сабе ўявіць.

6. ЛАБАРАТОРЫЯ САЦЫЯЛЬНАЙ МІКАЛОГІІ

Мастак часта паразітуе на іншых творцах, і я тут — не выключэнне. У лабараторыі прадстаўлены асобны аўтар — чайны грыб Камбуча-Дастаеўскі. Дзве сотні слоікаў розных памераў прыналежаць да аднаго вялікага яго сямейства. Новы творца вырываўся з-пад майго кантролю і стаў самастойнай велічыняй ужо гады два таму і цяпер здатны ствараць уласную музыку. У ладзеным выпадку, гэта араторыя “Ведзьмавы колцы”. Да слоікаў падключаны датчыкі празрыстасці, і ў залежнасці ад яе змянення выдаюцца пэўныя гукі. Мне часам нават чуецца ў іх арган.

Маю памкненне маштаваць гэты праект ды зладзіць чайнаму грыбу канцэрт у філармоніі або ў касцёле з добрай акустыкай. Але паколькі пасля мінскай выставы падуладны мне мастак вельмі стаіміўся, перш-наперш, я паабяцаў яму ўдзельнічаць у гарбатай.

7. ЗОНА PRENATUM

Гэта своеасаблівае прэнатальнае аддзяленне, дзе змешчана нешта, чаму яшчэ толькі наканавана на-

радзіцца. Мы бачым семкі ў рост чалавека, яны час ад часу ўздрыгваюць, рэагуючы на нашыя рухі, унутры адбываецца нябачнае для нас жыццё: паветра ўспеньваецца гукі... Саўнд-дызайн, дарэчы, быў створаны кампазітарам Уладзімірам Мартынавым, вядомым, да прыкладу, па рабоце над стужкай “Востраў”.

Гутарка, напэўна, вядзецца пра нейкі неўсвядомны намі пакуль патэнцыял, які здатны нечакана змяніць нашае жыццё так, што мала не падасца. Падчас работы над гэтым праектам згадаў, што бомбы, скінутыя на Хірасіму і Нагасакі, мелі падобныя да гэтых семак памеры. Семкі ўвогуле не маюць сабе роўных па энергетычнай каштоўнасці. З іх можа вырасці цэлае дрэва, а гэта — таксама запаволены выбух. Калі прагледзець відэа росту дрэва на вялікай-вялікай хуткасці, вы ўбачыце менавіта выбух!

8. ЛАБАРАТОРЫЯ ЦІШЫНІ

У гэтай зале я хацеў бы прапанаваць найперш прыслухацца да скрыпу маснічынаў: тут ён асабліва прыемны. Мы бачым нейкія аб’екты — я спецыяльна ніяк іх не называю — і дрот, які завяршаецца ўключанай лямпай (бы з фільмаў пра нквдзістаў). Адпаведна, ён знаходзіцца пад напружаннем, прасякаючы ім і ўвесь пакой. Значыць, нам толькі падаецца, што тут пануе цішыня ды бяздзейнасць. Насамрэч, у ёй ёсць нешта, гіпатэтычна для нас небяспечнае.

9. ЛАБАРАТОРЫЯ ЧАСУ

Тут прадстаўлена адна частка (прыгожая, але не

самая значная) з даволі вялікага праекта In Time, які мы робім са шведскай мастачкай Кацярынай Сісфон-тэс. На пачатку я вынайшаў гравітацыйны ўшчыльняльнік часу. З дапамогай 144 пясочных гадзіннікаў мне ўдалося так упарадкаваць суткі, каб яны прамінулі ўсяго за 10 хвілін.

А калі я змог ушчыльніць час, значыць, ім можна маніпуляваць. Паставіў за мэту зрабіць нешта адваротнае — і куды больш практычнае, бо часу нам заўсёды не стае! Я прыдумаў кола часу, здатнае яго выдзяляць. Цяпер у маіх планах — паставіць вытворчасць вольнага часу на прамысловыя рэйкі: турбіны часу, станцыі, заводы... Засталося яшчэ толькі навучыцца неяк з таго часу карыстацца, дапасаваць яго да канкрэтнага чалавека, бо пакуль выпрацаваны час проста сыходзіць у нікуды.

Да ўсяго, эксперыментальным шляхам выявілася, што прадукцыйнасць колаў часу з часам памяншаецца. Прычынай таму — фізічныя ўласцівасці аксиду крэмнія, змешчанага ў пясочныя гадзіннікі. Для аднаўлення іх трэба змяшчаць на пару тыдняў у дыстыляваную ваду — што мы і зрабілі ў ладзеным выпадку. Каб капсулы не застоіваліся, насосы выклікаюць брўнаўскі рух, абмежаваны сценамі акварыуму. Адпаведна, я прапанаваў адзін час часу трохі адпачыць, а потым яны ізноў зоймуць сваё месца ў канвееры.

10. ЗАБАРОНЕНАЕ МЕСЦА

Гэта прастора, у якой нас нешта палюхае, падсцерагае, дзе мы адчуваем сябе пад напружаннем альбо

кантролем з боку нязнанай сілы. Кавалкі дроту, што звесаюць са столі, чорная сажалка, у якой паплаўкі без вудаў і лескі раз-пораз сігналізуюць пра паклёўку... Абстаноўка яўна няветлая для чалавека. Можа, гэта перасцярога пра тое месца, куды нам не трэба імкнуцца?

11. СУСВЕТ ХУТКА ЗГАРЭЛЫХ САБАКАЎ

Работы, якія застануцца ў калекцыі Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў. У якасці творчага метаду я выкарыстоўваю спосаб упрыгожвання сцен нашых пад’ездаў з дапамогай запалак. Я вырабляю маленькімі ўкраінскім гардаку Нікапаль, на самай яго ўскраіне, дзе падобны метал самавыяўлення быў распаўсюджаны сярод моладзі. Там і атрымаў першы досвед такой гульні з агнём. Так, вандалізм... Але пры гэтым, у ім ёсць пэўная эстэтыка і культурная вышуканасць. Ён нагадвае, напрыклад, тонкую кітайскую каліграфію. Мне хацелася паказаць, што можна знайсці нешта высокае і ў гэтым прымітыве.

На пачатку я ўвасабляў з дапамогай згарэлых запалак рэальныя сусветы, але потым кіннуў гэты занятак. Бо карта зорнага неба адносна, і, напрыклад, з Марса яна выглядае зусім іначай, ніж з Зямлі. Таму цяпер я ствараю свае сусветы і прыдумляю для іх назвы. Вядома, гэта поўнае бясчынства, але яно мяне натхняе.

Гэты праект — пра бясконцасць і бессэнсоўнасць творчасці, у якой мы бачым выратаванне для сябе і чалавецтва.

Ёсць пытанне

Пра куратараў у нас кажуць з піетэтам: маўляў, гэта найлепшы сябра мастака. Ён не толькі тэхнічны выканаўца і адміністратар, але і саюзнік перад абліччам розных цяжкасцяў. Ён той, хто дакладна ведае, калі прыедуць працы і як іх размясціць у выставачнай прасторы. І ўжо хто-хто, а куратар ніколі не дапусціць дыскрымінацыі творцы! Такая ідылічная карціна стварылася таму, што ільвіная доля працы па падрыхтоўцы выставы схавана ад вачэй наведвальнікаў. Таму ўсе канфлікты і непаразумеўні таксама застаюцца па-за полем агляду зраку. І трэба яшчэ адрозніваць адзначыць: такі піетэт характэрны ў нас толькі ў дачыненні да куратараў замежных.

З нашых шырот часта здаецца, што маючы за плячыма такую школу, такую колькасць музеяў і галерэй, куратары з Заходняй Еўропы ўсе як на падбор з’яўляюцца прафесіяналамі і лёгка спраўляюцца з любымі

Калі куратарка махнула рукой

цяжкасцямі. Што ж, мушу засведчыць: гэта не заўсёды так.

Берлінская выстава Art in Process, на якой мне давялося пабываць — своеасаблівае даніна памяці куратару і мастаку Ханцу Касперу (1942 — 2017). Беларускаму глядачу ён вядомы, бо незадоўга да сваёй смерці ладзіў вялікі праект у мінскім НЦСМ. Згодна з яго заповітам, “Мастацтва ў працэсе” павінна было аб’яднаць аўтараў Заходняй і Усходняй Еўропы.

Тры залы размешчанага ў цэнтры Берліна Рускага дома планавалі запоўніць работамі аўтараў з Расіі, Венгрыі, Германіі, Францыі, Італіі і Беларусі. Нашу краіну прадстаўляў праект скульптара Паўла Вайніцкага і саўнд-дызайнера Яўгена Рагозіна. Іх аб’ект, прысвечаны Чарнобыльскай тэматыцы, мусіў дапоўніць відэа-арт, карціны, гульні з геаметрычнымі фігурамі на плоскасці і ў прасторы ды іншыя часткі міжнароднай экспазіцыі. Так яно і здарылася. Але... ненадоўга.

Не клеілася ўсё з самага пачатку. Работы Яўгена Рагозіна, за-

гадзя дасланыя для ўсталявання ў экспазіцыі, дзесьці згубіліся. Іх удалося аднавіць, але пасля праслухоўвання (ужо ў выставачнай прасторы) нямецкая куратарка Марыя Кураж раптам вырашыла, што гукі сіпення і подыху ветра цалкам несумяшчальныя з іншымі выставачнымі працамі — і папрасіла выключыць. Гэта выклікала вялікае здзіўленне, паколькі аўдыя складала адзінае цэлае з пластыкай Паўла Вайніцкага.

Калі ж гук нарэшце ўдалося адстаць, пачаліся праблемы больш сур’ёзныя. Высветлілася, што выставачнай плошчы для ўсіх экспанатаў проста не хапае. Бачанне куратарам выставы і абраны ёй прынцып размяшчэння (для мяне ён так і застаўся незразумелым), а таксама складаная планіровачная структура залаў спарадзілі канфлікт паміж працамі розных мастакоў і ставілі пад пытанне саму магчымасць экспанавання некаторых твораў без нанясення іх аўтарам маральнай шкоды.

Абстаноўка дарэшты абвастрылася, калі да адкрыцця заставаліся лічаныя гадзіны. У

паветры настойліва лунаў пах супакойвальных кропель. Беларуска аўтары ўтрапёна змагаліся за знойдзеныя ў заганіках Рускага дома аптэкарскія тумбы — і ў іх такі атрымалася тья адстаець ды бліскуча прыстасаваць пад экспазіцыйныя патрэбы. Сведкамі крэатыўнага трыумфу, аднак, былі толькі субраты па цэху: у самы адказны момант куратарка кудысьці знікла, махнуўшы на ўвесь гэты вэрхал рукой.

Нягледзячы на сур’ёзныя арганізатарскія недахопы, беларускія мастакі ды іх расійскія калегі змаглі годна адказаць на

выклік, кінуты абставінамі. Адной камандай налеглі яны на мантаж экспазіцыі, заўзята адстойвалі інтарэсы адзін аднаго, шукалі найлепшыя рашэнні для размяшчэння ў выставачнай прасторы такіх непадобных работ, як “Сусвет хутка згарэлых сабак” Сяргея Катрана (гэтым разам мастак прэзентаваў сусветы і Скунса і Праклятай пусткі), “Тэхназона” Алекса Ганчарэнкі (драматычны дыялог авангарду і постмадэрну) і, уласна, праект Вайніцкага і Рагозіна.

На адкрыцці куратар сказала, што ёсць мастакі, погляды якіх ёй не блізкія — і нават пералічыла канкрэтныя імёны. Таму пасля першага дня выставы беларускі твор было вырашана дэмантаваць. Салідарную пазіцыю занялі і расійскія мастакі Алекс Ганчарэнка і Сяргей Катран. Таму выстава Art in Process, якая магла б стаць прыкладам арганізатарскага непрафесіяналізму, стала вартым пераймання ўзорам творчай калабарацыі, а таксама ўзаемадапамогі і падтрымкі.

Ядвіга ЛУКАШЫК,
мастацтвазнаўца

Раяль як бяздоннае мора

Сезон 80-годдзя Беларускай дзяржаўнай філармоніі быў багаты і на іншыя юбілейныя падзеі. Адной з іх стала 70-годдзе заслужанага артыста краіны, прафесара Юрыя Гільдзюка, якое супала з яго 35-годдзем на пасадзе мастацкага кіраўніка філармоніі. Канцэрт “Мае сябры, вучні, настаўнікі” адбыўся аkurat у дзень народзінай майстра — 15 мая, стаўшы фінальным клічнікам Міжнароднага фестывалю “Мінская вясна”.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

За больш чым саракагадовую педагогічную дзейнасць Юрыя Гільдзюк склаў сваю фартэпійную школу, выхаванцы якой запатрабаваны сёння па ўсім свеце. І тое, што яны адклалі ўсе надзённыя справы і прыехалі на свята свайго выкладчыка нават з такіх далёкіх краёў, як Кітай і ЗША, сведчыць пра глыбокую да яго павагу. Праграма ўтрымлівала больш за чатыры гадзіны музыкі — пераважна фартэпійнай. Але не пакінула пачуцця слушацкай стомленасці, бо разнастайнымі былі і самі творы (ад XVII да XXI стагоддзяў), і, галоўнае, творчыя індывідуальнасці выканаўцаў розных узростаў: Юрыя Мікалаевіч даў магчымасць выступіць на вялікай філарманічнай сцэне не толькі тасціям, але і ўсім сваім цяперашнім вучням. А як цікава было сачыць за зменамі гукавых фарбаў, калі за адзін і той жа раяль саздзілі розныя п'яністны, “выбуджваючы” з яго зусім розныя тэмбравыя алішні!

У Аляксандры Паўлюкавец, у адпаведнасці з абраным творам, гук быў папраўдскае бахаўскім: дакладным, сухавата “клавісінным”. У Алены Лузан, якая паўстала дзівосна чуйным канцэртмайстрам, — класіцысцкім: светлым, лёгкім, як празрыстыя кроплі. Ледзь толькі ўступала альтовае сола Святланы Галубоўскай — тэмбр раяля змяняўся. У фартэпійным суправаджэнні замест акварэлі ўзнікала пастэль, што адцяняла ўласцівую альту

Выхаванцы прыехалі на свята свайго выкладчыка з розных краін свету.

70-годдзе Юрыя Гільдзюка супала з яго 35-годдзем на пасадзе мастацкага кіраўніка Белдзяржфілармоніі.

Альгерд Грышчанка пакуль вучыцца ў восьмым класе Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Акадэміі музыкі. Але ў ім ужо праглядаецца не толькі добрая школа, але і ўласны творчы імпульс. Відомыя творы ён сыграў цалкам па-свойму! Папраўдзе майскае гучанне адпаведнай п'есы з “Пораў года” Чайкоўскага ўспры-

малася не столькі як “Белыя ночы” (так называецца гэты твор), колькі як бялюткі вясновы сад у майскай кветні. А ў “Рытмах вуліцы” знакаміта беларускага кампазітара Галіны Гарэлавай, п'есе, якая была абавязковай на міжнародным “дарослым” конкурсе ў Мінску і атрымала безліч інтэрпрэтацый, юны п'яніст паставіў акцэнт

Мастак Святлана Саўчук намалевала партрэт юбіляра на вачах глядачоў.

на першае слова назвы — у той час, як астатнія звычайна падкрэслівалі другое, тым самым “апраўдваючы” залішняю “крыклівасць”, якая Альгерду зусім не ўласціва. Гучалі і фартэпійныя дуэты — як у казках, тры разы. Розныя па стылістыцы (ад Рахманінава да сучаснай аргенцінскай рамансавай “папсы”) і складу ўдзельнікаў (а некаторыя ансамблі ўзніклі менавіта для гэтага выступлення), яны забяспечылі канцэртну своеасаблівае атачэнне.

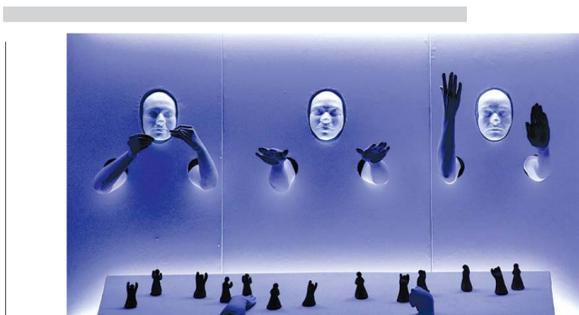
А які сюрпрыз зрабіў свайму прафесару Аляксандр Палякоў! Гадоў пяць таму малады музыкант пазнаёміўся з мастачкай Святланай Саўчук, якая робіць незвычайныя карціны з дапамогай “зорнага пылу”. Малючы чорным па чорным, у завяршэнне працы яна пасылае карціну дробнымі бліскаўкамі, што прыліпаюць да чорных мазкоў, і толькі тады выява напоўніць становішча бачнай. Аляксандр граў Другую Венгерскую рапсодыю Ліста, а Святлана “варажыла”-прытанцоўвала, рухаючыся ў такт музыцы. Сябры жартавалі з п'яніста: маўляў, навошта твая віртуознасць, калі шоу і так забяспечана! Але музыка не “птанула” ў чорнай бездані, не стала “фонам”, а зазвала ўсім суквеццям фарбаў, яшчэ больш каларытным на фоне “чорнай дошкі”.

Разам з апошнімі нотамі, мастачка крутанула насыпаную золатам карціну — і толькі тады мы ўзімлі, што яна малявала ўверх нагамі. Ды не абы-што, а партрэт юбіляра! Той, дарэчы, нічога не ведаў пра такі падарунак — Святлана ні ў афішы, ні ў праграмы не была пазначана. Шкада, што з-за сціпласці Юрыя Мікалаевіча партрэт адразу ж вынеслі ў закулісе. Затое сам музыкант не аднойчы з'яўляўся на сцэне. Ды не для таго, каб слухаць прамовы (іх на канцэрте якраз не было), а каб музыцыраваць.

Юрыя Гільдзюк іграў і старадаўняй, і сучаснай творы, выступаючы ў партнёрстве з Мінскім струнным квартэтам, знымым нямецкім арганістам Ёганесам Гефертам, а таксама з заслужаным артыстам Расіі, скрыпачом Сіяпанам Яковічам, з шатландскай вядомай цымбалісткай Ангелінай Ткачовай, якая ўжо амаль 30 гадоў жыве і працуе ў Грэцыі, і тамтэйшых кампазітараў пішуць для яе шматлікія творы, разлічаныя менавіта на беларускія цымбалы. Усё было вельмі стыльна, быццам сапраўды сама Муза, якой не патрабуюцца знешнія эфекты. Можна, у тым і сакрэт прафесійнага выканальніцкага даўгалецкага юбіляра? У ягонаў нязручлівай патрэбе музіцыраваць і штодня ўласканальваць сваё майстэрства.

Пулсуючую нітку нечага наканавання раўнадушна перабіраюць тры сястры, для якіх не мае значэння, бог ты ці чалавек. Усё роўна жыццё незалежна ад чыйсьці памкненняў наткнецца на нажніцы. У глыбіні блясага свету застануцца толькі гэтыя тры безузроставыя здані з адным вокам на траіх — сёстры Граі. Аднайменны спектакль Яўгена Карняга стаў не толькі этапным для маладзечанскай “Батлейкі”, але і пачаткам яшчэ аднаго кірунку на сучасным этапе айчыннага лялечнага мастацтва.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

У прасторы, створанай рэжысёрам Яўгенам Карнягам, рукі куды больш гавораць за словы.

Імя Яўгена Карняга магнетычнае, мо таму што ён не грае з публікай і падаўкі, а прапануе пайсці ёй услед за ім па іншым шляху разумення магчымасцяў тэатра. Яўген выкрышталізаваў з класічных прыёмаў пластычнага тэатра самае трагнае, што дапамагае агаліць у першую чаргу думку, якая выведзе глядача на натуральную патрэбу ў рэфлексіі. Нездарма на яго паярэнні спектаклі “Інтэр’ю з выдзьмаркамі” і “Бетон” людзі ходзіць па некалькі разоў — і з кожным праглядом у знаёмым, здавалася б, матэрыяле адкрываюць для сябе новыя глыбіні. Відавочна, “Сёстры Граі” стануць тым спектаклем, па білеты

на які будучы палываць глядчы, што маюць высокія патрабаванні да мастацтва. Рэжысёр працягвае складаць асабістую тэатральную мову. У “Бетоне” ён упершыню скарыстаўся прыёмам кадраваных прасторы. У “Сёстрах Граі” спадар Карняг пайшоў далей, адразу сканцэнтравваючы ўвагу глядача на замкнёнай скрыні адмысловай батлейкі. У гэтым абмежаваным аб’ёме, створаным мастаком Валыгай Разумавой, і нараджаецца сусвет міфаў Старажытнай Грэцыі — усёго толькі паміраюць для глядача, каб адштурхнуцца ў засяроджванні над сваімі пачуццямі і адчуваннямі.

Пупавіна страты

У прасторы, створанай рэжысёрам Яўгенам Карнягам, рукі куды больш гавораць за словы.

Спектакль насычаны чыстымі колерамі, спалучэнне якіх часам узрывае заштампаванае ўспрыняцце неспалучальнасці. Белае на белым не будзе бачна? Пастановачная каманда выбудовае самыя пранізлівыя сцэны ў белым кабінце. У многіх сцэнах бачна добрая работа з фактурай матэрыялаў, напрыклад, хаос ствараецца з шамацення цэлафанавых скруткаў. Прыкметна жаданне рэжысёра пазбегчы радныкальнага кантрасту, прынамсі яго бязмежная прастора, якая паступова насычаецца бялюткімі часткамі мармуровых статуі, не чорная, а паяілова-шэрая.

Вядомае памкненне рэжысёра працаваць з палеснасцю дазволіла ў “Сёстрах Граі” прадэманстраваць цэлы актываў у якасці лялек. У прасторы Карняга рукі куды больш гавораць за словы, а эмоцыі выпраменьваюцца і праз наўмысля заплошчаныя добрую частку спектакля вочы. Сюррэалістычныя карціны даюць шматлікія торсы, што ўтройваюцца, памнажаючы смутак, нараджаючы сабе Грына Азёр, Марыя Барэйка, Таццяна Чаеўская, Таццяна Паўлючак, Міхаіл Асановіч і Аляксандр Майрын паноўма адкрылі для сябе сваё умненне біямеханікі, адточанае пачуццё густо, супраціўленне стэрэатыпам дапамагае рэжысёру ствараць сапраўды гіпатэтычную выяву.

Для трупы Мінскага абласнога тэатра лялек “Батлейка” гэты спектакль Яўгена Карняга станеша этапным у іх прафесійным лёсе, бо ў такой сістэме, з нязвычайным падрыхтоўчым заплошчаныя добрую частку спектакля вочы. Сюррэалістычныя карціны даюць шматлікія торсы, што ўтройваюцца, памнажаючы смутак, нараджаючы сабе Грына Азёр, Марыя Барэйка, Таццяна Чаеўская, Таццяна Паўлючак, Міхаіл Асановіч і Аляксандр Майрын паноўма адкрылі для сябе сваё умненне біямеханікі, адточанае пачуццё густо, супраціўленне стэрэатыпам дапамагае рэжысёру ствараць сапраўды гіпатэтычную выяву.

існаваць на сцэне. І вось ужо на трэцім тэатральнай пляцоўцы мы бачым, наколькі гэтае рэжысёрскае патрабаванне дакладна спрацоўвае на ілюю.

Кампазітар Мікіта Залатар падрымаў тэму занепакоенасці і боязі кампазіцыймі з нагласаваным шумам і нервовай пульсаванай гукаў. Аднак рэжысёр па-майстэрску карыстаецца не толькі музыкай, але і пішынёй, будуючы на гукавых ямах эскаладаю трывожнасці.

Рэжысёр адмыслова не дае ў праграмы пераліку міфаў, на якія абапіраецца ў спектаклі. Па мям адчуванні, такі спіс быў бы да месца. Зусім не для таго, каб супастаўляць жэсты з задзеленым сінопісам. Хутчэй, каб перад гэтым разгорнутым на сцэне жудам непазбегнасці не закрыць успрыманне глядача з-за ўнутранага страху не пазнаць задумы аўтара. Вось тут многія папросяць літасці ад пастаноўшчыка.

Канешне, каштоўнасць “Сясцёр Граі” не замыкаецца ў сюжэтнай канве, бо глыбіня паказанага нам свету шырэй за рампу батлейкі ці зборніме, з нязвычайным падрыхтоўчым заплошчаныя добрую частку спектакля вочы. Сюррэалістычныя карціны даюць шматлікія торсы, што ўтройваюцца, памнажаючы смутак, нараджаючы сабе Грына Азёр, Марыя Барэйка, Таццяна Чаеўская, Таццяна Паўлючак, Міхаіл Асановіч і Аляксандр Майрын паноўма адкрылі для сябе сваё умненне біямеханікі, адточанае пачуццё густо, супраціўленне стэрэатыпам дапамагае рэжысёру ствараць сапраўды гіпатэтычную выяву.

Стыхія сапраўднасці Мікалая Таранды

Ёсць такое паняцце, як “геній месца”. Яно пазначае асабліваю істоту, якая адухаўляе навакольнае асяроддзе ў пэўных прасторавых межах. Менавіта дзякуючы ёй мы ўспрымаем масцовасць як “жывую”. Мікалая Таранду можна вобразна параўнаць з гэтым genius loci. Жывапісныя і графічныя работы мастака, якія наведвальнікі маглі ўбачыць на персанальнай выставе “Рытмы творчасці” ў Віцебскім мастацкім музеі, несумненна, пра тое сведчаць.

Мікалай Таранда. “Месяцовой саната”. 2017 год.

“Рытмы будоўлі”. 1977 год.

Нават знешнасць творцы кажа пра асобу, укаранёную ў навакольнай прасторы, на тып чалавека, “свайго” для гэтага месца, як прынята казаць — тутэйшага. Стыхіяльнасць Мікалая Таранды, пэўна, агульнабеларуская, аб чым гаворыць яго асабістая і творчая біяграфія. Нарадзіўся ён у Вялікім Падлесці — вёсцы Ляхавіцкага раёна з мноствам сваіх містычных паданняў і цудатворным абразом Найсвяцейшай Багародзіцы, які ў народзе так і называецца “Падлескі”. Затым у жыцці Мікалая Таранды быў Віцебск, дзе ён вучыўся на вядомым мастацка-графічным факультэце педагагічнага інстытута. Пасля вучобы мастаком, быццам сапраўды сама Муза, якой не патрабуюцца знешнія эфекты. Можна, у тым і сакрэт прафесійнага выканальніцкага даўгалецкага юбіляра? У ягонаў нязручлівай патрэбе музіцыраваць і штодня ўласканальваць сваё майстэрства.

Нават знешнасць творцы кажа пра асобу, укаранёную ў навакольнай прасторы, на тып чалавека, “свайго” для гэтага месца, як прынята казаць — тутэйшага. Стыхіяльнасць Мікалая Таранды, пэўна, агульнабеларуская, аб чым гаворыць яго асабістая і творчая біяграфія. Нарадзіўся ён у Вялікім Падлесці — вёсцы Ляхавіцкага раёна з мноствам сваіх містычных паданняў і цудатворным абразом Найсвяцейшай Багародзіцы, які ў народзе так і называецца “Падлескі”. Затым у жыцці Мікалая Таранды быў Віцебск, дзе ён вучыўся на вядомым мастацка-графічным факультэце педагагічнага інстытута. Пасля вучобы мастаком, быццам сапраўды сама Муза, якой не патрабуюцца знешнія эфекты. Можна, у тым і сакрэт прафесійнага выканальніцкага даўгалецкага юбіляра? У ягонаў нязручлівай патрэбе музіцыраваць і штодня ўласканальваць сваё майстэрства.

Тарэба падкрэсліць, што ў Мікалая Таранды такі сапраўдзізм зусім не выглядае афішэізмам. Прадукцыйная праца ўспрымаецца мастаком як працэс арганічнага аб’екта бегам часу, непакінуўшы ўнутранае адзінства: яго стыхіяльнасць вызначаецца сілай Роднай Зямлі. З яе ён чэрпае энергію, з ёй мае арганічную мысленную сувязь.

Жывапісныя і графічныя работы мастака, якія наведвальнікі маглі ўбачыць на персанальнай выставе “Рытмы творчасці” ў Віцебскім мастацкім музеі, несумненна, пра тое сведчаць.

гэтага мастака. Большасць карцін маюць пэўныя сувязі з постімпрэсіянізмам, з яго рухам ад узнёўлення знешняй, так званай “бачнай” рэчаіснасці ці перадачы хуткалінных уражанняў да выяўлення сутнасных станаў быцця.

Шмат твораў, якія адносяцца да апошняга перыяду мастака — гэта арыганальнае злучэнне металаў фавізму, з яго інтэнсіўнай каліровай экаспрэсіяй, і абстрактным адпраўляюцца ў фігуратывнасці.

Георгій КАРЖАНЕЎСКІ Фота аўтара

Куплю білет да Кнігаграда

Адна з галоўных культурных падзей чэрвеня — Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва “Берагіня” ў гарпасёлку Акцябрскі на Гомельшчыне. Фэст гэты — своеасабліва мая мадэль будучай шчаслівай ды заможнай Беларусі. Заможнай у першую чаргу сваёй духоўнасцю, пераемнасцю векавых традыцый ды дакладным веданнем каранёў. Пакулы жа мы толькі імкнемся да ідэалу. Метадыст мясцовага Цэнтра культурна-дасугавай дзейнасці Акцябрскага Людміла Вырвіч прэзентавала невялічкі перадфестывальны агляд. Вось, да прыкладу, як падрыхтаваліся да знакавай падзеі бібліятэкі раёна.

Яўген РАГІН

На базе **Забалацкай** больш за 15 гадоў дзейнічае Музей сельскай жанчыны. Этнаграфічныя раздзелы адлюстроўваюць быт і вясковую культуру першай паловы ХХ стагоддзя. Адно ручнікі чаго толькі вартыя! Бібліятэкар Лідзія Аслюк распавядае падчас экскурсіі пра ўменне жанчыны сумяшчаць паўсядзённасць з творчасцю. Натуральна, што многія крэацывы мерапрыемствы (нават раённага маштабу!) ладзяцца менавіта тут. Супрацоўнік **Любанскай** СБ Людміла Гардзеі піша летапіс знікаючай вёскі Падветка. Занатавала, напрыклад, рэдкае свята — Іван-Галавасек. У **Краснаслабдскай** СБ бібліятэкар Валянціна Вараб’ева трымае сувязь з народным майстрам лозапляцення Васілём Удовіным. У **Лаўштыцкай** сельскай бібліятэцы Раіса Вайцяхоўская арганізоўвае экскурсіі ў хату-музей мясцовай захавальніцы бацькоўскай спадчыны Марыі Мухінай. Дзякуючы аўтарцы за такую падборку. Прынамсі, бібліятэчны бок “Берагіні” такім чынам яшчэ ніколі не аналізаваўся.

З **Гарадзішчанскай** (Баранавіцкі раён) дзіцячай школы мастацтваў паведамляюць: навучэнка Паліна Хілевіч (настаўнік Людміла Пранчак) удзельнічала ў II Міжнароднай алімпіядзе па музычнай грамаце і тэорыі музыкі “Чатыры чвэрці” (Екацярынбург) і ў намінацыі “Музычны тэарэтык” атрымала Гран-пры. Удзел у алімпіядзе прынялі амаль 800 знаўцаў музыкі. Далучаемся да віншаванняў юнага даравання!

Бібліятэкар аддзела абслугоўвання **Бярэзінскай** цэнтральнай бібліятэкі Кацярына Ермалінская піша: “*Наша ўстанова далучылася да рэспубліканскай інфармацыйна-адукацыйнай акцыі “Беларусь супраць тытуню”. Бібліятэкары выйшлі на вуліцы горада, ладзілі анкетава-*

вулічная кніжная выстава называлася “Дыхай вольна!” Я так урэшце прыйду да высновы, што з паленнем трэба рашуча заканчваць!

29 мая ў ходзе рэалізацыі праекта “Любі, браток, родны куток!” **Лідская** раённая бібліятэка імя Янкі Купалы сумесна з літаратурным аддзелам Лідскага гісторыка-мастацкага музея “Дом Валянціна Таўлая” ладзіла сустрэчу з пісьменнікам і земляком Віктарам Праўдзіным. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Дар’я Марцінкевіч піша: “*Віктар Аляксандравіч — майстар дэтэктыўна-прыгодніцкага жанру. На сустрэчы ён, маёр міліцыі ў адстаўцы, распавёў пра тыя жывіцёвыя выпадкі, што натхнілі яго на творчасць.*”

Ліўшчына далучылася да рэспубліканскай акцыі “Культурны маршрут “Мая Беларусь: сучасныя пісьменнікі — дзецям”. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Любанскай** раённай цэнтральнай бібліятэкі Святлана Баброўнік распавядае: “*Адбылася і сустрэча вучняў ДШМ з аўтарам кнігі “Радзіва “Прудок” Андрусём Горватам.*”

Работнікі культуры аграгарадка **Караліна Зэльвенскага** раёна правялі фальклорнае свята “Перазвон талентаў”. Загадчык аддзела па развіцці народнай творчасці Зэльвенскага раённага цэнтра культуры Алена Ламека паведамляе, што апрача песень і рамёстваў на свяце былі прэзентаваны мясцовыя кулінарныя стравы, музычныя інструменты.

Дзень вёскі адзначылі ў **Вялікіх Арлах Столінскага** раёна. Ганаровым госцем мерапрыемства, як паведамляе Галіна Гашчук, стаў заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Уродніч — жывапісец родам з Вялікіх Арлоў.

Святлана Робака, начальнік

на-бібліятэчнага аддзела **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра, паведамляе, што з адкрыццём летняга сезона на **Аўгустоўскім** канале па чаў дзейнічаць Кнігаград. Тут можна прыдбаць выданні па традыцыйных рамёствах краю.

У гарадскім пасёлку **Казлоўшчына** (Дзятлаўшчына) ажыццяўляецца праект “Народнаму скарбу — век векаваць”. У ад-

павяднасці з названым праектам тут упершыню ладзілася свята “Сёмуха”. Былі прэзентаваны абрады “Завіванне бярозкі” і “Ваджэнне куста”. А ў аграгарадку **Круцілавічы** адбылося Свята трактараў. Прайшоў тут не толькі конкурс на самы прыгожы трактар мясцовага сельгаспрадпрыемства. Ладзіліся канцэрт, прабег ровараў, спартыўныя спаборніцтвы.

IV адкрыты рэгіянальны фестываль батлеечных тэатраў у аграгарадку **Залессе Смаргонскага** раёна прымаў калектывы **Гродзенскай, Мінскай, Магілёўскай** абласцей. Найлепшым спектаклем прызнаны “Колаварот” Таццяны Нясцюрнай, які ўвасобілі артысты народнага тэатра “Батлейка” аграгарадка Залессе. І яшчэ адна інфармацыя са **Смаргоншчыны** — **Жодзішкаўскі** дом культуры адкрыў танцавальную гаспёўню “Узрост танцам не замінае”.

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦБС **Браслаўскага** раёна Ірына Макарэвіч і дырэктар ЦБСМ Вольга Лянеўская пішуць пра ўмацаванне стасункаў паміж бібліятэкарамі Беларусі і Латвіі. Даўгаўпільскі край і Браслаўшчына — суседзі. Таму з мінулага года наш бок наладзіў кантакты з **Латгалскай**

На здымках:

- 1 Святкуюць Вялікія Арлы.
- 2 Кнігаград на Аўгустоўскім.
- 3, 4 Юныя мастакі з Барані і іх творы.
- 5 Пасля Сёмухі ў Казлоўшчыне можна і ў шахматы пагуляць.
- 6 “Перазвон талентаў” у Зэльве.

цэнтральнай бібліятэкай. У онлайн-рэжыме прайшоў абмен прафесійнымі напрацоўкамі. Падпісана і дамова аб творчым супрацоўніцтве.

На **Свіслаччыне** прйдумалі сямейны кніжны выхадны. Сёлета ён прайшоў на адкрытай пляцоўцы **Нязбодзіцкай** бібліятэкі — цэнтра крэацыва. У праграме былі: літаратурна-музычная кампазіцыя, конкурсна-гульнівая праграма, фотавыстава, выступленне лялечнага тэатра кнігі. Пра гэта напісала метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Свіслацкай** раённай бібліятэкі Алена Рабчанка.

Нізка навін з **Ашмяншчыны**. Аддзел абслугоўвання і інфармацыі **Ашмянскай** раённай бібліятэкі запраціў старшакласнікаў СШ № 3 на слайд-гутарку “Пам’яці ахвяраў СНІДу прысвячаецца”.

Паведамляе загадчык аддзела Святлана Галінская. Бібліятэкар Людміла Падгайская распавяла пра работу аўтабібліятэкі ў вёсцы **Вайневічы**. Прыехала сюды выстава кніг “Мой край — часцінка вялікай краіны”. Тут былі выданні пра Ашмянны і ваколіцы, пра знакамітых землякоў. Да сваіх чытачоў бібліобус выязджае амаль кожны дзень. У аграгарадку **Кальчунь** адбыўся XII раённы конкурс дзіцячай эстраднай творчасці “Вясковы жаўранак”.

У **Карэлічах** прайшла дыярымонія ўзнагароджання пераможцаў раённага фотаконкурсу “Мая сям’я: шчаслівыя імгненні”. У ім бралі ўдзел восем сем’яў раёна. Перамагла сям’я Германюк з Карэлічаў.

Загадчык аддзела маркетынгу **Бярэзінскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі Тамара Круталевіч піша пра дзяцей, якія выходзяць у няпоўныя сем’і, без тат. І разважае пра тое, што без добрага бацькі няма паўнаўважнага выхавання, што дарэмна адсутнічаюць званні і ўзнагароды “Бацька-герой”, “Бацькоўская доблесць”. Вельмі слушныя развагі, бо ў многіх краінах свету ёсць Дзень таты, які святкуецца ў трэцюю нядзелю чэрвеня як выражэнне сыноўняй і дачэрняй любові.

Настаўнік ДШМ № 3 **Барані** Наталля Латышава распавядае пра тое, што вучаніца Валерыя Гейшалева на XVIII Міжнародным дзіцячым конкурсе экалагічнага малюнка (Токіа) атрымала першы прыз.

Цэнтр бездзежскай культуры фасадам жахлівы...

“К” не прывыкла шукаць лёгкіх шляхоў і агульных тэмаў, таму ў гэты раз яе карэспандэнт вырашыў не трывожыць сваёй увагай знакаміты і за межамі краіны Музей народнай творчасці “Бездзежскі фартушок” (тым больш, што пра яго наша газета неаднаразова пісала). І звярнуў погляд на іншыя ўстановы культуры, размешчаныя ў тым палескім аграгарадку.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Бездзеж Драгічынскага раёна — Мінск / Фота аўтара

ПРАБЛЕМА Ў РАМОНЦЕ?

Не лічачы занесенага ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў старадаўняга велікоднага абраду “Стрылка”, суарганізатарам правядзення якога з’яўляецца згаданы музей, а ўдзельнікамі — “гурткоўцы” Сельскага дома культуры, нейкімі іншымі ўласнымі фірмовымі мерапрыемствамі СДК не вылучаецца. У чым мне адкрыта прызнаўся яго дырэктар Дзмітрый Страпко, заўважыўшы, што нічога крамольнага ён у гэтым не бачыць.

Бо галоўнае што? Каб на “звыклых” імпрэзах устаноў не пуставала, каб не спынялася плынь ахвотных наведваць яе аб’яднанні — сольнага, харавога і фальклорнага спеваў, народны ансамбль народнай песні і музыкі “Сваякі”, ансамбль народных інструментаў. Цікава, што пераважае ў іх складах пол мужчынскі, а ўсяго трыя фарміраванні налічваюць, паводле дакументаў, каля сарака чалавек (ва ўсім Бездзежы — трохі болей за тысячу жыхароў).

— Мала, так, — канстатуе відавочнае спадар Страпко. — Але ўлічыце, што дзеці ды падлеткі выбіраюць паміж намі і Дзіцячай школай мастацтваў — і, як правіла, спыняюць свой выбар на апошняй, хаця знаходзяцца і тыя, хто ходзіць у абедзве ўстановы. Да ўсяго, апрача афіцыйных удзельнікаў гурткоў, іх наведваюць усе, хто захоча. А падчас канцэртаў Дом культуры звычайна поўны — іх жыхары аграгарадка наведваюць ахвотна. Я прыйшоў сюды працаваць 6 гадоў таму, і талды база ДК — і матэрыяльная, і чалавечая — былі вышэй пахвальбы. Спадзяюся, што і пры мне становіцца ў горшы бок не змянілася.

Зрэшты, зусім ужо ідэалізаваць “базавую” карціну не стаў. Некалькі гадоў таму будынак быў адрамантаваны. Па словах спадара Дзмі-

які размяркуецца мая будучая жонка! Яна цяпер вучыцца ў Драгічыне, а сама з Пінска. Я люблю Бездзеж, яго адкрытых людзей, але ў горадзе, як мне здаецца, у мяне з’явіцца больш магчымасцяў для самарэалізацыі. Так, мне падабаецца працаваць з тымі людзьмі, якія ходзяць у гурткі. Але далей, на жаль, з колькасцю будзе толькі горш — хоць Бездзеж і цалкам газіфікавалі, і нават супермаркет плануюць адкрыць. На адным з нашых выступаў у Польшчы я раз-

Доме культуры? Таму што ў час яе правядзення працавала кавярня, а цяпер — не. Моладзь па вечарах чыпсамі на прыпынках храбуціць. Гэта раз. Два — у суседняй вёсцы дыскатэка лічыцца маднейшай за нашу? Можа, калі б у ДК вучылі якім-небудзь незвычайным танцам, а не народным, я б у яго і запісалася. Або калі б аднакласніцы мае туды хадзілі — таксама кампанію ім склала б. А з малымі дзеткамі танцаваць у ДШМ не хочацца.

дзін павялічылася б і іх зарплата. Але большая частка выкладчыкаў і без таго працуе больш, чым на стаўку. А яшчэ нашы педагогі ездзяць у вёску Заверша, навучаюць 15 тамтэйшых дзяцей ігры на баяне.

За апошнія пяць гадоў школа прыдбала шэсць новых інструментаў, што толькі распаліла апетыт Святланы Трафімаўны — існуе патрэба ў набыцці яшчэ фартэпіяна і баяна. А таксама камп’ютэрнай і відэа / аўдыятэхнікі (на цяпераш-

Каментарый Святланы ЯНУШЧЫК:

— Ведаеце, калі мы з імі гутарым пра тое ды гэтае, яны кажуць, што выкладчыкі вучаць іх быць добрымі і па жыцці — калі ўжо выбралі такое захапленне. Я, здараецца, зайздросчу сваім сяброўкам і сябрам. Па-добраму!

Тое, што адбываецца ў культуры Бездзежы — наглядны прыклад таго, што ў нас наогул дзеецца ў сферы вясковай культуры. Песімізм з аптымизмам перамяшаныя тут у розных прапорцыях.

Адны кіраўнікі ўстаноў, расчараваныя з нейкіх прычын сваёй працай, спяць і бачаць, як у хуткім часе перабяруцца на новыя ўчасткі работы, дзе для ўвасаблення іх дзёрзкіх мэтаў умоваў будзе куды болей. Папракаць

Танцы “на старане” Які ён, Бездзеж без музея?

Святлана Шумак дзяцей шкадуе, але выступаць трэба.

Злева направа: Вікторыя Палякова і Святлана Янушчык, пакуль яшчэ ў Бездзежы...

...як і Дзмітрый Страпко.

рья — у цэлым, някепска. Але і заўвагі па “абноўцы” ў яго ёсць — скажам, да глядзельнай залы, акустыка якой пасля рамонтна злёгка парушылася. А да залы танцавальнай прэтэнзіі маюць, мабыць, і заўсёднікі дыскатэк: насцярожвае маладога кіраўніка падзенне іх наведвання (ад колішняй сотні чалавек на сёння засталася 30). Моладзь выпраўляецца ў суседнюю вёску, каб “адарвацца” там пад хуткія рытмы.

Прычыну такога перамяшчэння Дзмітрый Іванавіч зразумець не можа. Маўляў, і музыку ён “круціць” трэндавую, і апаратура на ўзроўні, і ў якасці “дэсерту” — конкурсы і віктарыны, але нешта народ не задавальняе. І нават незразумела, што менавіта. Нават калі браць у разлік тое, што рамонт пляцоўкі неабходна дарабіць, не настолькі ўжо яна ў сваім цяперашнім выглядзе не адпавядае выгляду сучасных танцполаў.

— Вядома, хацелася б пасля сябе пакінуць Дом культуры ў цалкам адрамантаваным стане, — кажа яго дырэктар. — Напэўна, як толькі гэта здарыцца, я ўшчыльную задумаюся аб пераездзе ў горад. У які — пакуль не ведаю... У той, у

гаварыўся з мясцовымі, дык яны казалі, што ў іх дакладна такая самая сітуацыя, як і ў нас — вёскі пусцеюць, клубы зачыняюцца. Думаю, усё ідзе да таго, што ў “слабых” беларускіх вёсках установы культуры, калі яны ў іх застануцца наогул, стануць працаваць толькі па выхадных, у астатнія ж дні гэта будзе неметазгодна і нерэнтабельна.

А рэцэнзентамі культуры аграгарадка сталі дзесяцікласніцы — Вікторыя Палякова і Святлана Янушчык, якія таксама з’яўляюцца на суседскі “дыскач”, а пасля заканчэння школы маюць намер выправіцца ў Мінск: Віка збіраецца паступаць у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт фізкультуры (яна займаецца валеіболам і дзюдо), але ў будучыні дзючына бачыць сябе... міліцыянерам. Святлана (валеібалістка і дзюдаістка) — у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі, марачы стаць “крутой” айцішніцай. З Бездзежам сваё дарослае жыццё яны звязваюць не збіраюцца — хіба толькі часам сюды завітаюць.

Каментарый Вікторыі ПАЛЯКОВАЙ:

— Чаму раней больш народу было на дыскатэцы ў

Каментарый Святланы ЯНУШЧЫК:

— У гурткі Дома культуры не хаджу — вольны час аддаю спорту. Чытаю. Напрыклад, Чарльза Букоўска. Заставаўся б яшчэ час — можа, занялася б спевам, але я спяваць не ўмею.

ФАСАДАМ ЖАХЛІВЫ, АЛЕ ДОБРЫ ЎНУТРЫ

Бездзежская дзіцячая школа мастацтваў спецыялізуецца на трох кірунках: інструментальным (балайка, гітара, фартэпіяна, баян, акардэон), харэаграфічным (народныя і класічныя танцы) і выяўленчага мастацтва. Выкладчыцкі склад установы налічвае 10 педагогаў (ва ўзросце, у асноўным, да 50 гадоў), а ўзначальвае яе Святлана Шумак, якая працуе там ужо 15-ы год.

— У школе вучыцца 74 чалавекі, — расказвае яна. — Я лічу гэта добрым паказчыкам (памятаючы пра тое, што ў сярэдзіне 2000-х у Бездзежы было болей за пяць тысяч жыхароў, а сёння іх лік ледзь за тысячу пераваляе). Аднак гэтай колькасці не хапае для таго, каб нагузіць настаўнікаў так, каб за кошт дадатковых га-

ні момант настаўнікі выкарыстоўваюць на занятках галоўным чынам ўласныя дэвайсы). А вось у завяршэнні рамонтна памяшканняў ДШМ, якая знаходзіцца ў той самай пабудове, што і Дом культуры, не мае патрэбы.

— Чатыры гады таму мы пераехалі сюды з маленькага дамкі і адразу ж трапілі ў выдатныя пакоі, — распавядае спадарыня Шумак. — Праўда, сам фасад агульнага будынка — страшны. Відаць, рукі пакуль да яго не дайшлі. Або грошы.

Школа мастацтваў зарабляе платнымі канцэртамі. Бывае, іх столькі наваліцца, што дырэктару становіцца шкада дзяцей — нагрузка на іх выпадае яшчэ тая. Але і яны ўжо разумеюць, дзеля чаго ўсё гэта, ды і ў радасць ім частыя выступы на публіцы.

Каментарый Вікторыі ПАЛЯКОВАЙ:

— У маім класе шмат тых, хто вучыўся і вучыцца ў школе мастацтваў. Хтосьці з іх і будучыню сваю не бачыць без музыкі або малявання, разлічвае паступіць у адпаведную навучальную ўстанову, каб стаць сапраўдным прафесіяналам.

З 27 па 29 красавіка ў Мінску адбылася XII Міжнародная навуковая канферэнцыя “Аўтэнтчны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання” — адмысловы, адзіны ў сваім родзе на Беларусі інавацыйны навуковы праект па сістэмнай падтрымцы, развіцці і прапагандзе традыцыйнай культуры, а таксама па інтэграванні яе развіваючага і этнакалагічнага патэнцыялу ў маладзёжнае асяроддзе. Рэалізоўваець праект Міністэрства культуры краіны і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Пра тое, што нельга памацаць

Праблемы захавання нематэрыяльнай спадчыны

У 2004 годзе Беларусь далучылася да канвенцыі UNESCO па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны, хаця больш дакладная назва таго, што ахоўвае канвенцыя — вусная спадчына чалавецтва, якую нельга памацаць. І з 2006 года па ініцыятыве тагачаснага рэктара ўніверсітэта — доктара педагогічных навук Ядвігі Грыгаровіч — у Мінску праводзіцца канферэнцыя “Аўтэнтчны фальклор”.

ПРАБЛЕМЫ АБУМОВІЛІ ФАРМАТ

Фармат яе мае тры напямкі: навуковы (даклады даследчыкаў і папулярызатары фальклору і нематэрыяльнай культурнай спадчыны); рэпрэзентатыўны (знаёмства грамадскасці з элементамі спадчыны — мастацтвам носбітаў аўтэнтчнага фальклору); этнакультурна-выхаваўчы (пошук інтэграцыі спадчыны ў сучаснасць праз постфальклор — маладым пераемнікам яе элементаў, паводле крылатага выразу аднога з даследчыкаў — пераемнікам, які жадае быць падобнымі да фальклору). Досвед канферэнцыі 2006 — 2018 гадоў сведчыць, што такі фармат запатрабаваны, “вытрымлі-

вае” знешнія перашкоды і прыцягвае ўвагу грамадства да праблемы захавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны, фактычна — да праблемы захавання ідэнтыфікацыі беларусаў і звязаных з гэтым базавых элементаў іх этнічнай культуры.

ПРА ШТО ГАВАРЫЛІ

Сёлета пра тое, што нельга памацаць, разважалі больш за 120 даследчыкаў і фалькларыстаў-практыкаў з Беларусі, Балгарыі, Бельгіі, Кітая, Літвы, Расіі, Польшчы, Украіны, Францыі, а таксама імкнуліся ўвасобіць 15 фальклорных калектываў рознага ўзроставага і рэгіянальнага складаў. Праграмныя даклады на пленарным пасяджэнні агучылі этнамузыкалаг Галіна Кутырова-Чубаля (Польшча) — “Беларускія песні з рытмаформулай “страла”: меладычныя версіі, семантычныя “перакадзіроўкі”; этнахарэолаг Фларыян Карубі (Францыя) — “Эвалюцыя традыцыйнага французскага танца”; арналолаг Ігар Маціеўскі (Расія) — “Этнагістарычныя праявы ў традыцыйнай музычна-інструментальнай культуры ўсходніх славян і балтаў”; фалькларыст Натал-

ля Мазурына (Беларусь) — “Вернасць прызначэнню: роля Уладзіміра Раговіча ў развіцці музычнай культуры Беларусі (да 80-годдзя майстра)”. Навуковая дыскусія па пытаннях розных аспектаў сучаснага вывучэння і захавання фальклору, распачатая на пленарным пасяджэнні, мела працяг і на секцыях канферэнцыі. Адна з іх (у год, калі споўнілася 680 славу таму Уладзіміру Раговічу — вучню Рыгора Шырмы і саратніку Васіля Лішвінкі), цалкам была прысвечана ўнёску яго роду ў захаванне і папулярызаванне фальклору.

Найбольш масавай аказалася секцыя, прысвечаная фалькларыстыцы ў адукацыйнай прасторы, — відаць, наша грамадства пачынае адчуваць актуальнасць гэтай праблемы. Вельмі плённа правялі секцыю па арналогіі і марфалогіі народных музычных інструментаў, дзе была выказана добра абгрунтаваная гіпотэза пра імёны беларускіх дудароў, адсвятых для папулярнай савецкай кінахронікі 1939 года. Дударскі сюжэт з фільма-хронікі “Песні і танцы беларускага народа” (сам па сабе з’яўляецца эксклюзіўным выпадкам у еўра-

пейскай і сусветнай аўдыявізуальнай антрапалогіі) быў вышуканы і ўведзены ў навуковы абарот таксама на канферэнцыі “Аўтэнтчны фальклор” яшчэ ў 2012 годзе. Інакш кажучы, традыцыя навуковых дасягненняў і адкрыццяў у галіне айчыннай фалькларыстыкі менавіта на гэтым навуковым форуме, плённа доўжылася і сёлета, ператвараючы вынікі працы канферэнцыі ў адмысловы інфармацыйна-паходзінна-кратыўны гіпертэкст сучаснай культуры, прысвечаны традыцыйнай спадчыне.

ШТО ЧУЛІ І БАЧЫЛІ

У навукова-практычнай частцы канферэнцыі адбыліся тры відовішчыны інтэрактыўныя мерапрыемствы, скіраваныя на папулярызаванне фальклору: канцэрт носбітаў аўтэнткі, майстар-класы яго відучых даследчыкаў і пост-фальклорны канцэрт нашых маладых пераемнікаў традыцыі.

У камернай зале БДУКіМ адбыўся этнаграфічны канцэрт “Фальклор беларускай глыбінкі” з удзелам ансамбля “Паляшучкі” вёскі Букча Лельчыцкага раёна і музычнай інструментальнай капэлы “Круцеліца” з Вілейкі ў

складзе Івана Вальнца (дыятанічныя цымбалы), Аляксандра Жука (традыцыйная скрыпка), Уладзіміра Версана (баян). Я адзначыў бы выдатную вакальную форму лельчыцкіх спявачак, а кожны найгрыш вілейскай капэлы заканчваўся масавым імправізаваным танцам аўдыторыі.

Выязныя красавіцкія майстар-класы правялі ў Беларускаму дзяржаўнаму музеі народнай архітэктуры і побыту. На вечарыне смыкавай і дударскай музыкі Folk pride у сталічным клубе Гудвін выступілі мінскія постфальклорныя калектывы Vietakh і “Лішчыны”; майстры традыцыйнай літоўскай поліфаніі sutartines з віленскага гурта Kaukoras; віртуозная капэла смыкавай і дударскай музыкі Дзяніса Сухого, Стаса Чавуса і Яўгена Барышнікава; бліскучая фолк-спявачка Наталія Матыліцкая; эксперыментальныя маладзёжныя фальклорныя гурты даследчыкаў і пераемнікаў мастацтва вуснай традыцыі з БДУКіМ (“Талака”, “Этна-суполка”, “Страла”, “Агнявец”, “Раме”). Вечарына сабрала разам каля 150 прадстаўнікоў айчыннай і замежнай студэнцкай і працоўнай

моладзі, апантанай рэпертуарам і стылямі выканання аўтэнтчнага фальклору Усходняй Еўропы.

ЯКІЯ ВЫСНОВЫ ЗРАБІЛІ

Найбольш актыўныя ўдзельнікі канферэнцыі на круглым stole, што правялі ў зале імя айчыннай інсцінай мастачкі Алены Кіш сталічнага этна-кафэ “Грай”, значылі, што “Аўтэнтчны фальклор-2018” — якасны крок да сістэмнай працы па адраджэнні культурнай памяці нашага і суседніх народаў, па адаптацыі традыцыйных каштоўнасцей Беларусі да сацыяльных і мастацкіх рэалій XXI стагоддзя.

Акадэмік з Санкт-Пецярбурга Ігар Маціеўскі, дацэнт Петразаводскай кансерваторыі этнамузыкалаг Галіна Таўлай, літоўскі мастацтвазнаўца Вітаўтас Лукшас, украінскі філолаг Ярына Ставыцька, беларускі эстэтык і філосаф Энгельс Дарашэвіч, польская фалькларыстка беларускага паходжання Галіна Кутырова-Чубаля аргументавана і пераканаўча даводзілі аўдыторыі круглага стала, што сённяшняга глабалізацыя, па вялікім рахунку, актыўна імкнецца да пера-

Прафесійныя фотамастакі ўсё часцей выбіраюцца па натхненне не ў якісьці экзатычны край, а ў звычайную беларускую вёску. Вось і сёлета прайшло ўжо як найменей пару выставаў, прысвечаных нашай традыцыйнай культуры: арцелі Piligrim у Нацыянальным мастацкім музеі і Альфрэда Мікуса ў галерэі народнага фотаклуба “Мінск”.

Што ў вёсцы вам маёй?

Фотаарцель Piligrim — гэта фотамастакі і дызайнеры Кацярына і Міхась Аракчэевы. Стаўшы сябрамі Студэнцкага этнаграфічнага таварыства, сужэнцы знялі шмат праектаў на тэматыку традыцыйнай культуры. Два з іх — “Нашы людзі” і “Адна зямля — адна памяць” — склалі аснову сёлеташняй выставы ў Нацыянальным мастацкім музеі. Чорна-белыя партрэты старэйшых вясцоўцаў зроблены падчас этнаграфічных экспедыцый. На каляровых выявах — сучасная гарадская моладзь, сябры Аракчэевых па Студэнцкім этнаграфічным таварыстве, сфатаграфаваныя ў сваіх строях на ўзор народнага адзення.

Два праекты прадстаўлены разам не як супрацьп-

таўленне, а як лагічны працяг адзін аднаго. Людзі мінулай эпохі сыходзяць, а на іх месца заступае новае пакаленне. Цікава, што публіка на адкрыцці была самая розная: ад даследчыкаў з Акадэміі навук да хіпстараў-тусовачнікаў. Такая разнастайнасць сведчыць пра ўзрастанне інтарэсу да традыцыйнай культуры ў беларускім грамадстве, пра тое, што тэма сапраўды запатрабаваная.

Мабыць, кожнаму хочацца “паглядзець” трошкі жыцця іншых людзей. Вясцоўцы знятыя ў сваім штодзённым асяродку, а гарадская моладзь — у студыі. Але амаль на кожным партрэце — нейкія арыбуты, што раскрываюць характар выяўленай асобы: адна дзяўчына вышывае, другая трымае

кветкі, трэцяя грае на гармоніку. Героі размешчаны на фоне каляровых тканых поцілак, што надаюць выявам святочны акцэнт і адсылаюць да старых вясковых здымкаў: у пасляваенны час поцілкі часта слагавалі дэкаратыўным элементам для індывідуальных і групавых партрэтаў. Дарэчы, нефармальна ініцыятыва “Веха” нават збірае калекцыю такіх здымкаў, менавіта з поцілкамі.

Новы фотажанр Альфрэда Мікуса мае назву “Любаншчына традыцыйная”. Няўменнай засталася аўтарская ўвага да герояў і прычынны працы “ў полі”. Альфрэд звычайна шукае “інсайдэра” сярод мясцовых жыхароў, які і прыводзіць яго да герояў. У Любанскім раёне такім інсайдэрам стаў беззвестны Сяр-

гей Выскварка. Той запрашаў сталічнага гасця на традыцыйныя святы, што ладзіліся ў розных вёсках раёна, ды і проста да бабуль у гасці.

Гэты праект цікавы тым, што акрамя фатографа і кансультанта мае яшчэ каардынатарку Настасію Кухарэнку. Дзяўчына нарадзілася ў Любані, танчыла ў ансамблі “Верабейкі”, якім кіруе Сяргей Выскварка, вучылася ў Наваградку і Мінску, цяпер жыве ў Пухавіцкім раёне, але на малую радзіму не забываецца. Шчыльна супрацоўнічае з установамі культуры, штогод з падтрымкай сваёй сям’і ладзіць Школу традыцыйнай культуры “Пятровіца”, куды з’язджаюцца навучэнцы з усёй Беларусі і замежжа. Настасся хацела, каб раён меў свой фотальбом, і ў якасці яго аўтара выбрала менавіта Альфрэда Мікуса.

тварэння чалавецтва ў карыс-
тальнікаў (спажывцоў), па-
збаўленых індывідуальнасці.
Традыцыйныя каштоўнасці
ж здольны вярнуць індывіду-
альнасць і асобнаму чалаве-
ку, і цэлым народам, таму жа
імі — будучыня.

Аўдзельнікі канферэнцыі
ад цэха практычнай фальк-
ларыстыкі з розных рэгіёнаў
Беларусі Жана Ачыновіч
(Магілёўскае Падзвінне),
Святлана Балшэвіч (За-
ходняе Палессе), Эвеліна
Шчадрына (Цэнтральная
Беларусь), Алена Зачук (Ви-
цебскае Падзвінне), Тарэса
Адамовіч (Гродзенскае Пан-
ямонне) у своеасаблівым
рэзанансе з мэтрамі-тэарэ-
тыкамі падкрэслілі, што ў
пошуках сучасных агульных
перспектыў культуры і мас-
тацтва чалавецтва варта па-
мятаць пра іх выгоду ў асоб-
ных этнічных традыцыях і
перыядычна звяртацца да
рэгіянальнай фальклорнай
аўтэнтыкі.

Загадчык кафедры этна-
логіі і фальклору ўніверсітэта
культуры і мастацтваў Вячаслаў
Калацэі прэзентаваў на
круглым сталі выданыя па
выніках канферэнцыі з прад-
мовай рэктара ўніверсітэта
Аліны Корбут зборнік наву-
ковых прац яе ўдзельнікаў,
які традыцыйна прысвечаны
памяці аўдыявізуальнага
антрапалага Зінаіды Мажэй-
ка (1933 — 2014) — даслед-
чыцы, уключанай Кем-
брыджскім біяграфічным
інстытутам у спіс 200 вядучых
жанчын-інтэлектуалаў свету.
Вячаслаў Калацэі адзначыў,
што павага да навуковага тэ-
стаменту доктара мастацтвазнаў-
ства Зінаіды Мажэйка —
адзін з прыярытэтаў пры
планаванні далейшай работы
ўжо стаўшага традыцыйным
для фальклорнай супольнасці
Беларусі і суседніх краін
навуковага форуму — кан-
ферэнцыі “Аўтэнтычны фаль-
клор: праблемы захавання,
вывучэння, успрымання”.

Алег БЕЛЫ,
магістрант Інстытута
падрахтоўкі навуковых
кадраў Нацыянальнай
акадэміі навук Беларусі

Збольшага любанцы зня-
тыя не ў штодзённым адзен-
ні, а ва ўрачыстых строях. Але
сітуацыі даволі жыццёвыя:
жанравыя замалёўкі пры ста-
ле, на агародзе, са слоікамі
закатак, з хатнімі жывёламі,
падчас святкаванняў, танцаў,
абраканняў... Дзякуючы спе-
цыфічнай апрацоўцы, фота-
здымкі Альфрэда Мікуса ма-
юць лёгкае жоўтае адценне
і выглядаюць вельмі сонеч-
нымі. Большасць малюнкаў на
выявах пасміхаецца. Пазіра-
ючы на гэтыя фота, атрымлі-
ваеш немалую дозу пазітыву.

Як бачым, тэма вёскі,
спадчыны, традыцыйнай
культуры не губляе акту-
альнасці ў беларускім фота-
мастацтве. На фоне іншых
працэсаў у грамадстве выма-
ляўваецца ўстойлівы бела-
рускі трэнд. Будзем спадзя-
вацца, гэта надоўга.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
фалькларыстка

**Казкі завабляюць у па-
лон не толькі малых дзе-
так. Іх свет зачароўвае
сваім характам і дарос-
лых. Менавіта таму казкі
лічацца найбуйнейшым
здабыткам нацыянальнай
культуры, які да сёння за-
хоўвае сваё эстэтычнае,
пазнавальнае і выхаваў-
чае значэнне. У гэтым
можна было пераанод-
на, наведваўшы Міжнарод-
ны форум даследчыкаў
беларускай казкі.**

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота Алены ЛЯШКЕВІЧ

ПЕРШЫ — ПРАДСТАЎНІЧЫ

Гэтае маштабнае
мерапрыемства, якое
ўключала міжнародную
навуковую канферэн-
цыю “Народная казка-
вая проза ў еўрапейскай
прасторы”, круглы стол
“Сучасная літаратурная
казка: паміж выдумкай і
праўдай”, а таксама паказ

беларускіх мультфільмаў
ды іншыя цікавосткі, ла-
дзілася ў Беларусі ўпер-
шыню.

— Форум з’яўляецца
лагічным працягам тых
буйных міжнародных іні-
цыятываў, якія ў апошнія
гады рэалізуюцца нашым
цэнтрам даследаванняў
беларускай культуры, мо-
вы і літаратуры НАН Бе-
ларусі, — адзначыў “К”
дырэктар установы Аляксандр
Лакотка. — Згадаю,
напрыклад, Міжнародны
кангрэс беларускай куль-
туры (2016 год), а таксама
летаўшні Міжнародны на-
вуковы форум “Трады-
цыйны беларускі касцюм
у еўрапейскай культурнай
прасторы”. Не сумняюся,
што такі ж маштабны рэ-
зананс выклікае і наш кан-
грэс, прысвечаны беларус-
кай казцы.

Сапраўды, у форуме
ўзялі ўдзел вядучыя да-
следчыкі казачнага эпасау
з Беларусі, Эстоніі, Расіі,
Украіны і Балгарыі. Тэмы
былі самыя разнастайныя.
Скажам, прэзідэнт Ака-
дэміі навук Абхазіі Зураб
Джапуа выступіў з дакла-
дам “Асноўныя персана-
жы абхазскіх казак пра
жывёл”, кіраўніца сектара
“Балканская этналогія”
Балгарскай акадэміі навук

Ці ведаў Карл Юнг пра Бабу Ягу?

*Заўвагі на палях Міжнароднага форуму
даследчыкаў беларускай казкі*

Кацярына Анастасіава рас-
павяла пра беларускую каз-
ку ў Балгарыі, а загадчыца
аддзела нематэрыяльнай
культурнай спадчыны
Дзяржаўнага Расійскага
Дома народнай творчасці
Варвара Дабравольская
агучыла паведамленне на
тэму “Рускія казачнікі ў
XXI стагоддзі”. І гэта, на-
туральна, самы нязначны
пералік тэм, прэзентава-
ных падчас міжнароднай
канферэнцыі.

— Беларуская казка
прываблівае і будзе пры-
вабліваць шматлікіх да-
следчыкаў, бо ў ёй захоў-

Фота Алены ЛЯШКЕВІЧ

Захавальнікі казачных традыцый і іх пераемнікі.

упэўніваешся, што апты-
мізму ў справе захавання
беларускай аўтэнтычнай
народнай казкі сёння бо-
льш, чым адваротных па-
чущаў. Гэтую выснову
пацвердзіў і Аляксандр
Лакотка.

— Па маіх назіраннях,
сучасная моладзь з вялі-
кай цікавасцю ставіцца
да народнай культуры, —
адзначыў дырэктар Цэн-
тра. — Таму пераемнасць
традыцый у казачным
жанры сёння — навідаво-
ку. Што, натуральна, не
можа не радаваць.

Удзельнікі форуму
звярнулі ўвагу і на поспехі
айчынных аніматараў. Му-
льтфільмы, створаныя па
матывах беларускіх народ-
ных казак, рэгулярна ўдзель-
нічаюць у прадстаўнічых
міжнародных кінафестыва-
лях.

ВОБРАЗ — ШМАТГРАННЫ

Хто такая Баба Яга? І
сапраўды, хто? На круг-
лым сталі “Сучасная літа-
ратурная казка: паміж вы-
думкай і праўдай” гэтым
пытаннем задаваліся мно-
гія з удзельнікаў дыскусіі.

Хаця распачалася яна з
выступу мадэратара круг-
лага стала, кандыдата
філалагічных навук, су-
працоўніка Цэнтра дасле-
даванняў беларускай куль-
туры, мовы і літаратуры
Беларусі Сяргея Мінскеві-
ча, які нагадаў прысутным,
што казка існуе і грунту-
ецца на трох “кітах”: паву-
чанні, выхаванні і забаўцы.
Калі хаця б адзін з іх ад-
сутнічае, — так бы мовіць,
плавае ў іншым акіяне або
ўвогуле ігнаруецца аўта-
рам, — дык і казка атрым-
ліваецца не зусім тая, якая
павінна быць.

НЕЎМІРУЧЫ ЖАНР

Сапраўды запаміналь-
ным не толькі для замеж-
ных, але і для беларускіх
даследчыкаў стаў першы
дзень форуму, калі перад
яго ўдзельнікамі выступілі
аўтэнтычныя майстры каз-
кавага жанру: Соф’я Каток
з вёскі Пласток Любань-
скага раёна, Людміла Глу-
хатарэнка з вёскі Санюкі
Ельскага раёна, Аляксандр
Галкоўскі з Судзілаў Клі-
мавіцкага раёна. Акрамя
іх, сваё майстэрства прад-
эманстравалі гасцям і ма-
ладзья пераймальнікі на-
родных традыцый.

У звязку з гэтым журна-
ліст Тамара Бунта выказа-
ла некалькі заўваг наконт
хібаў сучасных беларускіх
казак. Гэта, на яе думку,
і маралізатарства, якое
прысутнічае даволі часта,
і засяроджванне ўвагі ма-
ленькіх чытачоў толькі на
забаўляльным аспекце.

— І ці думае такі пісь-
меннік пра сваіх маленькіх
чытачоў? — задалася рыта-
рычным пытаннем Тамара
Бунта. — На мой погляд,
сучасныя аўтары часцяком
пішуць самі для сябе.

А пра Бабу Ягу згадаў у
сваім выступленні літара-
тар Валерый Гапееў, адзна-
чыўшы, што многія сучас-
ныя аўтары ў сваіх казках
надаюць гэтаму персана-
жу толькі адмоўныя рысы.
Між тым, калі зыходзіць з
фальклору, гэты вобраз —
надзвычай складаны. Таму
аўтару варта было б спачат-
ку звярнуцца да навукоў-
цаў, якія б дапамаглі яму
напоўніць зразумець гэты
вобраз ва ўсёй яго шмат-
граннасці.

Выступ Валерыя Га-
пеева задаў тон далейшай
дыскусіі: пра шматзнач-
насць вобразу Бабы Ягі па-
чалі казаць многія з пры-
сутных на круглым сталі.
Так, даследчык Віктар
Жыбуль казаў пра археты-
пы, якія прысутнічаюць
у казках, прыгаварваючы
Карла Юнга, а драматург
Віталь Каралёў — пра тое,
што хата Бабы Ягі — гэта
месца, дзе сыходзіцца гэты
свет і свет іншы. Акрамя
таго, многія выступоўцы
шматкроць падкрэсліва-
лі, што аўтар казкі заўсёды
мае права на ўласную фан-
тазію і таму можа ствараць
свой вобраз таго ці іншага
персанажа, не надта азі-
раючыся на фальклор.
Праўда, Валерый Гапееў
з апошняй высновай так,
падаецца, і не пагадзіўся.

На завяршэнне дыс-
кусіі Серж Мінскевіч нагадаў
прысутным, што і самі на-
вукоўцы дасюль дакладна
не ведаюць, адкуль і хто
такая Баба Яга, трактуючы
гэты вобраз па рознаму —
ці то як нейкую зборную
адмоўную сілу, ці то як ста-
рую знахарку, якая лечыць
людзей траўмамі, ці то як вя-
дзьмарку, якая з’яўляецца
правадніком паміж гэтым
светам і іншым...

Да агульнай думкі ад-
носна семантыкі ўсім вя-
домага персанажа ўдзель-
нікі круглага стала так і не
прыійшлі. Але самае галоў-
нае, што іх дыскусія была
настолькі ж шматграннай
у сваёй праблематыцы, як
і многія вобразы беларус-
кіх казак.

Героя чарговага сяброўскага нарыса ведае не раўнуючы кожны беларус. Але мастаку і літаратару Адаму Глобусу ўдалося знайсці тыя штрыхі да партрэта класіка, якія засталіся па-за ўвагай яго шматлікіх біёграфістаў. У нечым гэта нагадвае падмалёўванне рожак у падручніку — занятак трохі хуліганскі, але па-свойму творчы і, несумненна, шчыры.

ЗАЯДЛЫ ЧЫТАЧ

Ад бацькоў у спадчыну мне засталіся чорныя канверты з фотаздымкамі. Там шмат партрэтаў з подпісамі. У словах столькі любові і павагі, што здіваешся. Зразумела, што большасць падпісаных фотопартрэтаў жаночыя, але ёсць і мужчынскія. Сярод іх трапіўся зусім малады твар густавалосага стылягі — Рыгора Барадулліна, які на зваротным баку картачкі напісаў для таты цэлы верш:

*Жадаю пану Вячаславу
Каб уздымаў ён прозы славу.*

*Каб як кагор,
Быў кожны твор...*
*Чытач заядлы
Твой — Рыгор.*

БРОЎКА

Пятрусь Броўка назваў сваю кнігу паэзіі “А дні ідуць”. Рыгор Барадулліна сказаў пра тую кнігу лаканічна і ёмка: “А другія стаць”.

СУ ДУН-ПО

Паэт Су Дун-По асуджаў тых, хто напіваецца і спіць у прысутнасці гасцей. Падобную звычку меў паэт Барадулліна, які хутка хмялеў і пасля некалькіх чарак клаўся спаць. Сябры працягвалі баляванне, а Рыгор Іванавіч салодка хроп у ложку.

Уставаў Барадулліна на досвітку і адразу сядзеў за працоўны стол. Пакуль бяседнікі спалі і пакутвалі ад цяжкага пахмелля, ён паспяваў нарыфмаваць процьму радкоў. Я ні разу не чуў, каб нехта асуджаў Барадулліна за такія паводзіны. Наадварот, усе хвалілі Рыгора за вялікую працаздольнасць і веданне меры ў выпіўцы. Мусіць, ніхто са знаёмцаў Барадулліна не чытаў верш Су Дун-По, дзе сказана, што спаць пры гасцях — кепскі ўчынак.

ЛЮБІМЫЯ ЗАНЯТКІ

Любіў наліваць гарэлку ў чарачкі. Нават калі не піў сам. Нават калі нехта не вельмі й хацеў, каб яму налівалі. Барадулліна напайнаў чаркі з непрыхаванай

часць Рыгора Іванавіча мне значна бліжэйшая за творчасць Ніла Сымонавіча, якога я паважаю выключна за “Сказ пра Лысую гару”, а вось грамадская дзейнасць Гілевіча мне больш зразумелая за дзейнасць Барадулліна. Рыгор Барадулліна заўжды цягнуў на паэтычны Алімп шмат другараднага, слабога і малаталенавітага. Гілевіч не баяўся дапамагаць і здольным людзям. Прыкладам, ён дапамог літаратурнаму таварыству “Тутэйшыя” з аматарскага гуртка ператварыцца ў творчы саюз.

ЛІТАРАТУРНЫЯ СУПОЛКІ

Таварыства “Тутэйшыя” Рыгору Барадулліну не падабалася, бо не было ў ім лёгкасці і бадзёрасці, не было дзёрзкасці і тэатра-

над іншымі, пабойваюцца насмешак над сабой. Па-японску жорсткае і дакладнае назіранне. І Ніл Гілевіч, гэты напалову Вядзьмак Лысагорскі са сваімі вершыкамі ў “Вожыку”, і з’едлівы Янка Брыль з “Ніжнімі Байдунамі”, і рагатун-веселун дзядзька Караткевіч з карыкатурнымі малюначкамі — усе як адзін баяліся кпінаў і жартаў у свой бок. Яны крыўдзіліся, злаваліся, а часам і помсцілі насмешнікам.

Але ёсць сярод беларускіх насмешнікаў і выключэнні... Рыгор Барадулліна больш весяліўся, чым злаваліся, калі бачыў карыкатуры на сябе і чуў вострыя словы пра сваю шматаблічную персону.

КНІЖНЫЯ СЕРЫ

Узровень пісьменніка правяраецца выходам

Словы пра паэта Рыгора Барадулліна

радасцю. Яму падабалася, калі за сталом добра балявалі і гучна спявалі. Мiane Рыгор Барадулліна напайнаў двойчы.

Барадулліна захапляўся перакладамі. Перакладаў усіх. Перакладаў заўжды. Перакладаў паўсюль, дзе ездзіў. Мусіць, няма на свеце такой краіны, чыя паэтыя не перакладаў Барадулліна. Ён перакладаў, і яго перакладалі. Мусіць, больш за Барадулліна нікога з беларускіх паэтаў і не перакладалі. Ты мяне перакладзеш, а я цябе паперакладу. Я вам, а вы нам. Мы ў сябе надрукуем і выдадзім, а вы ў сябе выдасце.

Барадулліна сябраваў з усім светам. Перакладніцкую эстафету Рыгора Барадулліна перахапіў Андрэй Хадановіч. Нават бародка ў Андрэя Хадановіча часам выглядае ну чыста барадуллінскай.

Барадулліна умеў сябраваць са знакамітымі, выбітнымі і патрэбнымі людзьмі. Ён быў найлепшым паслядоўнікам Петруся Броўкі, які лічыўся найпершым з савецкіх беларускіх пісьменнікаў. Ён быў найлепшым сябруком і бяседнікам Уладзіміра Караткевіча, калі той стаў папулярны і запатрабаваны. Ён хадзіў у сябрах Васілія Быкава, калі таму далі ўсе савецкія ўзнагароды. Рыгор Барадулліна не саромеўся быць другім, быць Санча Панса пры Дон Кіхоце. Ён нават мог пацалаваць камусьці руку!

Калі Рыгор Барадулліна назваў мяне разумным і пацалаваў руку, я так расчуліўся і расхваляваўся, што аж не заўважаў, як набраўся самагону.

СУПЕРНІК

Думаў напісаць пра ворагаў Барадулліна, але панятка “вораг” страшэнна ёмісты. Назавеш нейкую дробную нікчэмнасць ворагам, а гэтая дрэнная

ўздымецца ў сваіх вачах. Пачне напінацца, пачне пыхаю надзімацца, пачне геройстваваць. Таму абмяжуюся паняткам “супернік”.

Асноўным супернікам Рыгора Барадулліна лічыўся Ніл Гілевіч, якому захацелася застацца ў беларускай літаратуры Ведзьмаком Лысагорскім. Барадулліна з Гілевічам усё жыццё бегалі навыперадкі.

У Барадулліна, як і ў Гілевіча, было пачуццё гумару, але яно прападала, калі гутарка заходзіла пра Гілевіча. Дарэчы, і ў Гілевіча гумар пераходзіў у зласлівы сарказм, калі згадваўся Барадулліна.

Парадокс маіх адносінаў з Барадулліным і Гілевічам у тым, што твор-

льнасці. Барадулліна быў бліжэй рэвалюцыйны і буряпанны “Маладняк”, чым паэты нашаніўцы і прэзаікі з “Узвышша”.

З пазнейшых літсуполак Рыгору Барадулліну можна было б уступіць у які “Бумбам-літ”. Разам з Валянцінам Акудовічам Рыгор Барадулліна выдатна глядзеў б у рознааблічнай зграі бумбамлітаўцаў. Нават назва паэтычнага зборніка “Нагбом” больш падыходзіць да паэзіі Жыбуля ці Вішнёва, чым да паэзіі філалагічна-

ягоных твораў у серыйным аздабленні. Усё зроблена, як і ва ўсіх астатніх творцаў: вокладка, якасць паперы, колькасць старонак; але нейкая кніга ў серыі прадаецца лепей за астатнія, яна карыстаецца попыткам, яна запатрабаваная. Пры знешняй роўнасці, яна найлепшая.

Серыйныя кнігі Рыгора Барадулліна заўсёды вылучаліся ў лепшы бок. Ягоны зборнік — адзін з найцікавейшых у “Бібліятэцы беларускай паэзіі”, і ў “Бібліятэцы “Вожыка” кнігі Барадулліна — сярод найвесялейшых.

Разглядаючы і перачытваючы кнігі Барадулліна ў серыйных вокладках навяло мяне на думку, што ягоны талент паэта бліжэй да Коласаўскага, а не да Купалаўскага, як шмат каму падаецца. У Барадулліна Коласаўскі гумар, Коласаўская заземленасць, Коласаўская матэрыялістычная грунтоўнасць. Кніга Барадулліна “Дойны конь” ў “Бібліятэцы “Вожыка” выглядае аргументальна і натуральна побач з кнігай Якуба Коласа “Дзядзькаў сведка”.

нага пакалення. Зразумела, што Рыгор Барадулліна — сын свайго часу і яркі прадстаўнік менавіта філалагічнага пакалення, але мне шкада, што бумбаўлітаўцы не залічылі яго ў свае стракатыя шэрагі.

ШАПКА

Ёсць мужчыны, якія ў пэўным узросце замест прычоскі пачынаюць насіць шапку. Рыгор Барадулліна быў з такіх. Дарэчы, берэты і кепкі яму заўжды пасавалі.

РУХ

Рыгор Барадулліна шмат рухаўся. Ён быў рухавы, акрылены і несупынный. Апошні раз я бачыў Барадулліна на вуліцы Кірава. Ён шоў кароткімі крокамі і ледзь падымаў над зямлёю падэшвы. Яму было цяжка, але ён усё роўна спяшаўся. Я не спяшаўся і вырашыў праісці пару кварталаў з Барадулліным. Загаварылі пра паэзію, пра вершы Алеся Разанава на нямецкай мове... “Разанаў пачаў пісаць па-нямецку. Думае здзівіць немцаў сваімі вершамі. Не здзівіць” — у словах Барадулліна чуўся сарказм.

У Барадулліна заўжды было шмат гумару, а яшчэ болей іроніі. Ён быў перакананы, што вершы мусяць здзіўляць і весяліць публіку. Нават у сваёй сівабародай старчасці Рыгор Барадулліна насіў клятчастую цёмна-чырвоную блазнаватую кепку. У той цыркавой кепцы я і бачыў Барадулліна апошні раз.

АЛА

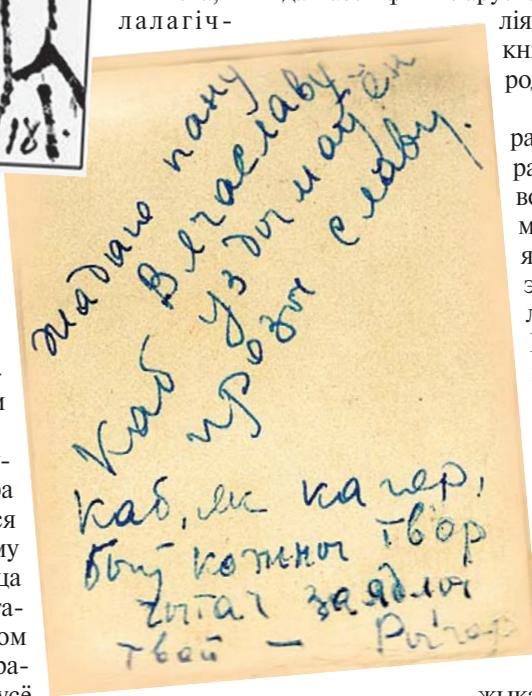
Калі ў паэта знаходзіцца адзін прыхільнік таленту — выдатна. Зразумела, адна пчала мёду не наносіць, і ўсё ж нават адзін прыхільнік кардынальна змяняе сітуацыю. Цяпер паэт не можа сказаць, што ён нікому не патрэбны, што яго ніхто не разумее, што жыццё ягонае — марная справа.

У паэта Барадулліна было шмат прыхільнікаў, але сярод іх вылучалася Ала. Яна лічыла Барадулліна найвыбітнім паэтам свайго часу. Арганізавала пераклады ягоных вершаў на ангельскую мову. Рабіла ягоную бібліяграфію і думала, што з беларускіх пісьменнікаў Барадулліна першым мусіць атрымаць Нобелеўскую прэмію. Нават сустрэчу Барадулліна з Рымскім Папам Ала дапамагла арганізаваць.

Можна сказаць: Барадулліна пашанцавала мець сярод прыхільнікаў такую Алу. Праўда, усіх астатніх прыхільнікаў Барадулліна яна лічыла другаснымі. “Замінаюць Яму працаваць. Не даглядаюць Яго. Прымушаюць Яго займацца рознымі глупствамі!” — шмат усяго падобнага я чуў ад Алы.

Кепскае пра свайго куміра Ала сказала мне толькі аднойчы. Яна сказала гэтак, стоячы на Кальварыйскіх могілках: “Як ён мог пахавацца на нейкіх вясковых могілках? Такі чалавек, і на вясковых могілках — кепска. Ён мусіў быць пахаваны ў Мінску, на Кальварыі, тут!” Калі Ала нападла на прыхільнікаў Барадулліна, я маўчаў. А тут, калі зрабіла заклад па-эту-нябожчыку, я з ёй пагэдзіўся.

**Адам ГЛОБУС,
мастак, літаратар**

Рэнесансны палёт дэміурга

(Заканчэнне.

Пачатак у №№ 19 — 21.)

— Што значыць для цябе новае ў мастацтве?

— Новае? Пытанне няпростое. Напэўна, гэта неабходнасць свядомага парушэння, а часам і рэвалюцыйнага разбурэння звыклага старога. Творчае парушэнне, нават самае нязначнае, і ёсць старт навязны. Але спачатку трэба засвоіць усталыя правілы і законы ў мастацтве, каб потым вызначыць — што можна свядома і творча парушыць, а чаго нельга. Пікаса, напрыклад, перш чым стаць кубістам, у дасканаласці авалодаў усімі таямніцамі класічнага, акадэмічнага мастацтва: малюнкам, перспектывай, мадэліроўкай формаў, колерабачаннем. Тое самае я магу сказаць пра Кандзінскага і Малевіча: сваю мастакоўскую кар’еру яны пачыналі з цалкам рэалістычных рэчаў.

А з чаго пачыналі, напрыклад, мексіканскія муралісты? З чыстага пераймання майстроў Адраджэння. Скажам, энкаўстыка “Мацырынства” Ароска ў галерэі першага паверха Вялікага двара Прэпаратарыі ў Мехіка цалкам выйшла з Батычэлі, а роспіс Сікейраса “Стыхіі” ў Малым двары той самай школы — перайманне рымскіх манументалістаў эпохі трачэнта.

У сваю чаргу, Міхаіл Савіцкі не грэбаваў пераймаць некаторыя кампазіцыйныя і пластычныя рашэнні тых самых мексіканцаў, а таксама Пятрова-Водкіна, іконапісу і Высокага Адраджэння. З “шыняля” французскага імпрэсіянізму выйшлі Канстанцін Каровін і Ігар Грабар, Васіль Кандзінскі і Казімір Малевіч, Рауль Дзюфі і Фернан Лежэ, а з Левітана вырас наш Вітольд Бялыніцкі-Біруля. І гэтак далей. Аднак, думаю, нам на сучасным этапе неабходна стварыць голад на свежыя ідэі — калі гаворка ідзе пра наш час, пра новыя духоўныя каштоўнасці.

У звязку з гэтым успомнім Дантэ. Ён насяліў пекла тымі людзьмі, з якімі ўступаў у канфлікты. Змагаўся з чарцямі. А што, хіба яны зніклі сёння? І я як мастак схіляюся перад Дантэ і хацеў бы на сваіх палотнах змагацца з Люцыферам, ваяваць з самім Злом. Але не гуляць у банальныя драбязі, бо банальныя — гэта смерць для мастацтва. Надта высокая нацэліўся? Магчыма. Але лесвіца, якая вядзе на неба, а таксама амбівалентнасць, дваістасць чалавечай натуры, маральнасць і амаральнасць сучаснага свету — вось мае тэмы. А яшчэ каханне і жыццё чалавечы ў яго высёлкавым асвятленні.

— Леанарда да Вінчы прыпісваюць такія словы: “Усяка

жыццё, добра пражытае — жыццё доўгае”. А вось Ясенін пісаў, што “жизнь — обман с чарующей тоскою”. Што табе бліжэй?

— Я скажу так: жыццё, нават добра пражытае, тым не менш, поўніцца падманам з чароўнаю тугою. А што тычыцца яго даўжыні... Мікеланджэла, Тыцыян, Хальса, Пікаса, Шагал, Какошка, дэ Кірыко ды многія іншыя дажылі да глыбокай старасці. А Караваджа, Вато, Шчадрын, Ван Гог, Мадэльянні, Чурленіс пайшлі ў лепшы свет у даволі маладым веку. Але кожны з іх зрабіў у сусветнае мастацтва свой непаўторны ўнёсак. Так што жыццёвая біяграфія мастака ў “лічбавым вымярэнні” і ўласна творчы яго лёс неабавязкова павінны супадаць. Таму будзе глупствам гадаць: ах, вось калі б Мазачча, Рафаэль, Тулуз-Латрэк або Джэйсан Поллак пражылі б даўжэй, то... Ведаеш, за час сваіх кароткіх жыццяў яны, як і многія іншыя, аб’ектыўна зрабілі максімальна ўсё, што накіравана ім было здзейсніць па волі Лёсу — не менш і не больш за тое.

Асабіста я ўдзячны Богу, што жыў у цудоўнай Беларусі, якая палюбоўна “вылепіла” мяне такім, якім я ёсць сёння; што худа-бедна, але працюю ў майстэрні да гэтага часу. Урэшце за тое, што я, Аляксандр Кішчанка, з’явіўся на свет — дзякуючы, канешне, і маім бацькам. Здаецца, Мікалай Бярдзэў сказаў: “Я” ёсць першасная дадзенасць, “асоба” ж ёсць якаснае дасягненне: у маім “я” ёсць шмат чаго не ад мяне”.

Спадзяюся, што сваю глухату, абкраданне саміх сябе мы, у рэшце рэшт, пераадолеем — як тое, што не пасуе народу са сваёю дзяржаўнасцю. Нам ёсць з чаго і ёсць на чым расці. Трэба толькі, каб нашыя духоўныя дасягненні не былі феноменамі ў кантаўскім сэнсе.

Мне цяпер 64 гады — прыкладна ў гэтым узросце пайшлі з жыцця Рэмбрант і Рубенс. А я вось спадзяюся яшчэ пажыць, бо ў галаве маса задумаў, зусім непадобных на тых, што рэалізоўваў раней... Напрыклад, я хацеў бы арганізаваць у Мінску школу мастацкага ткацтва для моладзі, для мяне было б шчасцем убачыць Нацыянальны музей беларускага габелена.

— Ці можа мастацтва змяніць свет?

— Хтосьці сцвярджае, што можа. Але ў мяне такіх ілюзій няма. Выпраўляць свет — не мэта мастацтва. Мабыць, у першую чаргу трэба ўдасканальваць сябе. Якім пэўнікам глядзець на жыццё? Гэта за-

Да 85-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі, двойчы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны Аляксандра Кішчанкі

Аляксандр Кішчанка. “Беларуская мадонна”. 1988 год.

лежыць ад нутра мастака — яго пароды, выхавання, адказаў, унутранай культуры, адносінаў да зямлі, якая яго нарадзіла і зрабіла чалавекам. Асабіста я імкнуся пільна ўглядацца ва ўсе рэчы, што адбываюцца ў свеце, знаходзіць у іх нейкі стваральны, пераўтваральны пачатак, які закладзены ў натуры любо-

— Магчыма. Хаця... не ведаю. Дакладней кажучы, ведаю, што толькі творчасць надае майму жыццю сэнс. І чым далей, тым больш я пераконваюся, што сам працэс, мабыць, важнейшы за канчатковы вынік — як і штодзённае жыццё важнейшае за ўрачыстае пахаванне. Аднак ствараю не я — гэта Бог стварае праз мяне. Ён рэалізуе сябе маімі рукамі. Мая заслуга невялікая. Мастак павінен быць сціплым і ведаць, што ён — усяго толькі пасярэднік паміж Усывышнім і матэрыяй. Можа, я кажу занадта напышліва, але, думаю, толькі вера ў Дабро дае права мастаку тварыць. Не ўяўляю сабе, каб мастацтва было бездухоўным. Твордбы толькі тады, калі ў ім, акрамя выяўленага візуальна, ёсць і нешта большае — тое, што нельга выказаць словамі. Калі, паглыбляючыся ў той ці іншы сюжэт, адкрываеш нейкія новыя, неведомыя раней абшары.

— Што значыць для цябе захаванне духоўнай памяці народа?

— Спадзяюся, што сваю глухату, абкраданне саміх сябе мы, урэшце рэшт, пераадолеем — як тое, што не пасуе народу са сваёю дзяржаўнасцю. Нам ёсць з чаго і ёсць на чым расці. Трэба толькі, каб нашыя духоўныя дасягненні не былі феноменамі ў кантаўскім сэнсе. Трэба з піэтэтам “адкопваць” нашу памяць так, як археолагі раскрываюць помнікі мінуўшчыны. Каб нашы вялікія

папярэднікі — ад Скарыны і Буднага да Напалеона Орды, Філіповіча, Дразловіча, — не заставаліся такімі маўклівымі і забытымі, як загладзеныя паганскія каменныя бабы, раскіданыя па Беларусі. Гэтыя постаці павінны быць заўсёды побач з намі, жывыя і непаўторныя.

— Твае бліжэйшыя планы?

— У маі гэтага года (1998-га — Б.К.) мне споўніцца 65. Лік нежартоўны. Вось і хачу паказаць на сваёй юбілейнай выставе, што я такое стварыў за 40 гадоў творчай дзейнасці. Карацей кажучы, зараз крыху папраўлюся, і разам з жонкай Нінай пачну адбіраць работы для экспазіцыі. Можа, і ты дапаможаш... Калі ўсё атрымаецца, гэта будзе знакавая для мяне духоўна-мастацкая акцыя — прынамсі, дастатковая для таго, каб пэўным чынам асэнсаваць пройдзены шлях і паглядзець, чаго ж я яшчэ не зрабіў.

— Ну што ж, Саша, дзякуй за цікавую гутарку. Спадзяюся, мы яе працягнем...

— Абавязкова працягнем, нам яшчэ ёсць пра што з табой пагаварыць!

На жаль, тая гутарка працягнутая не была, а юбілейная выстава 1998 года прайшла ў Палацы мастацтва ўжо без яе аўтара. І карысталася поспехам незвычайным. Сын Зямлі і Космасу ў якасці заповіту зрабіў нам каштоўны падарунак — бліскучы жывапіс, які не меў аналагаў і прататыпаў.

Потым была яшчэ адна грандыёзная выстава — у Нацыянальным мастацкім музеі, насычаная незвычайна таленавітай і арыгінальнай графікай. Яна зноў зрабіла фурор, засведчыўшы, што Аляксандр Кішчанка дасягнуў дасканаласці ў авалоданні ўсімі даступнымі яму сродкамі выяўлення. Ясны, дакладны, выразны малюнак. Чарадзейства каларыту, здольнага перадаць і адчуванне лёгкасці асяроддзя, і гаму тонкіх чалавечых пачуццяў. Глыбіня перспектывы, законы якой не былі для яго таямніцай, і таму ён мог “ламаць” іх так, як хацеў. Свабоднае прасторавае мысленне, якое зрабіла фігуры персанажаў раскаванымі ды надало ім магутную ўнутраную энергію і дынаміку. Гармонія ў дакладным уземадзейненні аб’ёмаў і ліній, максімальна выразная асязальнасць і матэрыяльнасць вобразаў... Вось сродкі, якія зрабілі магчымым тое свята прыгажосць, якое ствараюць для нас лепшыя творы мастака.

Яшчэ раз хачу падкрэсліць, што Беларусь — яго другая радзіма-маці, якая прывяла мастака на сусветны Алімп — можа ганарыцца сваім творцам. Ён зрабіў усё, што было яму прызначана Лёсам. Бы фармацэўт з зёлак, маэстра складаў з колераў тую адзіную колеравую гаму — гаму-панацэю — якая заўсёды будзе служыць чалавечай душы. А што можа быць больш цудоўным, чым колер, нібы вытканы з гарманічных музычных акордаў і ўплецены ў магутную візуальную партытуру палатна! Яго аўтарскае “Я” — гэта золата пярэсткаў сланечніку і біруза нябёсаў; чароўна-чыстыя беларускі арнамент і рытмы старадаўніх саламяных узораў, таямнічае рэха Космасу і чалавек, які жыве на Зямлі — з яго высакароднымі памкненнямі, меланхалічнымі роздумамі і пачуццём радасці.

Мастак высокага і светлага таленту, добрай і шчодрай душы, першаадкрывальнік новых сусветаў у мастацтве, Аляксандр Міхайлавіч застаецца назаўсёды і ў гісторыі айчыннай культуры, і ў памяці ўдзячных людзей, дзеля якіх ён жыў і ствараў.

Дык чым жа для Кішчанкі было Мастацтва? Напэўна, верхам цяжкага шчасця. Дзякуй Богу, яно заўсёды суправоджала мастака, які абраў для сябе нялёгкае жыццёвае шлях. Як казалі старажытныя: per aspera ad astra.

У аповесці Уладзіміра Караткевіча “Ладдзя Роспачы” ёсць такія радкі: “Чалавек насіў сваё неба з сабою...” Аляксандр Кішчанка таксама насіў сваё неба з сабою — у творах і ў шчодрой, адкрытай свету душы.

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Кітайскі жывапіс ідэй" (з Нацыянальнага мастацкага музея Кітая) — да 26 чэрвеня.
- Выставачны праект "Айвазоўскі і марыністы" — да 3 ліпеня.
- Выстава "Калі мы былі дзецьмі" (праект прадстаўлены ў дзвюх частках, аб'яднаных тэмай дзяцінства: мастацтва фатаграфіі і творы жывапісу, графікі, скульптуры) — да 18 чэрвеня.
- Канцэртная праграма "Гукі флейты з раялем у Белай зале" — 2 чэрвеня. Пачатак а 16-й.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
 - Выстава твораў Волгі Навіцкай "Сны аб мінулым" — да 18 ліпеня.
 - Перформанс Трээй інклюзіўнай творчай лабараторыі — 4 чэрвеня. Пачатак а 17-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАУБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава традыцыйнага мастацтва паўночных народаў Камчаткі "Амато (добры дзень), Каракія!".
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве пясцоў альбо саломаляцценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможцаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава "Зладзейскія грошы, або Гісторыя фальшываманецтва" — да 11 ліпеня.
- Выстава "Шматколёрнасць татарскай нацыянальнай культуры" з фондавай калекцыяй Елабужскага дзяржаўнага музея-запаведніка — з 5 чэрвеня да 8 ліпеня.
- Часовая экспазіцыя "Пад тупфікам у Музы. 3 гісторыі абутку" — да 10 чэрвеня.
- Музейны арт-фестываль "Калякі-Малюкі" — 2 чэрвеня. Пачатак а 12-й.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Інтэрактыўная пазнавальная выстава "Займальная астраномія. Цуды Сусвету" — да 29 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Чалавек. Космас. Беларусь" — да 26 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня.
- г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава "Сафары парк" — да 31 жніўня.
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квэст". г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава "Пеўчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
 - Выстава "Марк Шагал і тэатр" (мастацкі праект студэнтаў кафедры дэкарэтыўна-прыкладнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў) — да 10 чэрвеня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
- Выстава карцін з дэнамінаваных купюр Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь "Ад плячужа да мастацтва" — да 24 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава фотаздымкаў з сямейнага архіва Пятра Таранды "Мірны час" — да 17 чэрвеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.
- Часовая экспазіцыя "Агульная памяць: Нанкінская разня 1937 года" — з 5 чэрвеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Тры незвычайныя калекцыі" са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня.
- Выстава "Чвэрць стагоддзя", прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-

запаведніка "Нясвіж".

- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
- Пастаянная экспазіцыя. Выстава Лізаветы Казённайвай "Уяві" — да 4 ліпеня.
- Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
- Слуцкая брама
- Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
- Квэст "Таямніца двух куфраў".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фоталяцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "У лобові да роднай зямлі".
- Выстава "І злучана быццё і небыццё", прысвечаная Міжнароднаму дню сям'і — да 15 чэрвеня.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
 - "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
 - Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
- Выстава "Булгакаў — з'ява незаконная" з фондаў Літаратурна-мемарыяльнага музея Міхаіла Булгакава, філіяла Музея гісторыі горада

Кіева — да 16 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".
- Выстава дзіцячых творчых работ "Мы розныя — мы разам", прысвечаная Сусветнаму дню бежанцаў — з 6 да 30 чэрвеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскі. Шляхецкі побыт".
- Выстава жывапісу Эдуарда Зеньчыка (Эстонія) "Дотык прыгажосці" — да 2 чэрвеня.
- Выстава-конкурс сучаснага мастацтва "Беларускі Тыдзень Мастацтваў" (Belarus Art Week) — да 3 чэрвеня.
- Выстава знакамітага літоўскага фатографа Антанаса Суткуса "Людзі Літвы" — з 6 чэрвеня да 8 ліпеня.
- Выстава жывапісу Рыгора Несцерава "На шляху да абсалюту" — з 7 да 24 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- Выстава "Горад мары. Мінск у праектах вядомых архітэктараў" — да 24 чэрвеня.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 321 24 30.

Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

■ Экспазіцыя складаецца

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

з некалькіх раздзелаў, якія распаўядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава "МотаВелаМінск. Двухколавая гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі "Прыўтанне з Мінска" — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Прырода Лідчыны".
- "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:
 - Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера".
 - "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".
 - Мемарыяльны пакой Валянціна Таўляя.
 - Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
 - Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
 - Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
 - Выстава "Надзейны шчыт краіны".
 - Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
 - Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ё НАВАГРУДУКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстава творчых дасягненняў навучэнцаў дзіцячых школ мастацтваў Беларусі — да 6 чэрвеня.
- Выстава твораў жывапісу і графікі мастака-фатографа Элана Лыскова "Крыж Божай любові" — да 17 чэрвеня.

УВАГА!
ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!
Звяртайцеся:
+375 17 286 07 97,
+375 17 334 57 41 (факс)
kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 4 — "Viva la mama!" ("Няхай жыве мама!") (опера ў 2-х дзеях) Г.Даніцэці. Камерная зала імя Л.П.Александровічскай. Пачатак у 19.30.
- Балетнае лета ў Вялікім
 - 6 — "Пятрушка"; "Жар-птушка" (балеты ў адной дзеі) І.Стравінскага.
 - 7 — "Пятрушка" І.Стравінскага; "Шахразада"

М.Рымскага-Корсакава (балеты ў адной дзеі).

- 9 — "Спартак" (балет у 3-х дзеях) А.Хачатурана.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 4 — "Любоў людзей" (трылер) Д.Багаслаўскага.
- 5 — "Залатое сэрцайка" (інтэрактыўная казка) С.Навумен